

MATKOJA JA SEIKKAILUJA N° 9

Charles Darwin

Matka maapallon ympäri

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA

9-6 [55790

Jam Ekholm.

1929

MATKOJA JA SEIKKAILUJA

Toimittanut ALFRED JOTUNI

N:o 9

*O*utoja maita ja kansoja, ihmeellisiä koh-
taloita ja seikkailuja, tietojen syven-
tymistä, näköpiirin laajentumista, luonteen
kasvatusta ja elämänrohkeuden nousua!

CHARLES DARWIN

MATKA MAAPALLON YMPÄRI

Lyhentäen suomennettu

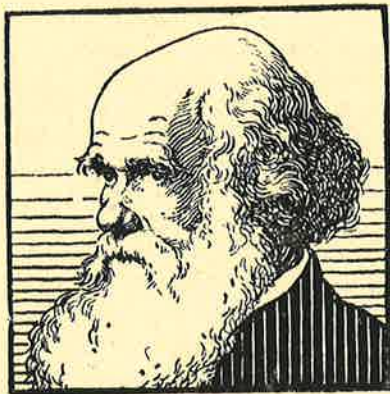
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA
HELSINKI

OSAKEYHTIÖ VALISTUS

(c) Darwin Online (<http://darwin-online.org.uk/>) Courtesy of Christine Chua

HELSINKI 1924
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJAN
KIRJAPAINO

CHARLES DARWIN

kuuluisa englantilainen luonnontutkija, syntyi helmikuun 12 p. 1809 ja kuoli huhtikuun 19 p. 1882. V. 1831, jolloin hän suoritti akateemiset oppiarvonsa niissä tieteissä, joiden tutkijana hänestä sittemmin tuli uranuurtaja, hän meni mukaan kapteeni R. Fitzroy'n purjehdukselle maapallon ympäri, mikä matka kesti viisi vuotta. Laivan nimi oli Beagle. Matkastansa hän kirjoitti kuvauksen nimeltä "Luonnontieteilijän matka maailman ympäri", josta tämä nyt ilmestytvä pieni kirja on nuorisoa varten lyhentäen suomennettu.

1. PATAGONIA.

6:s joulukuuta 1833. — Beagle jätti liejuisen Rio Platan ainiaksi. Matkamme oli suunnattu Port Desireen Patagonian rannikolle. Tällä merimatkallamme näimme eräänä pimeänä yönä verrattoman ihanan näytelmän. Tuuli oli raitis, ja merenpinta, joka päivisin kuohui vaahtoisana, hehkui nyt valjua valoa. Laivan kokka ajoi vierehellään kahta fosforikiiltoista aaltoa ja perässämme seurasi himmeä linnunrata. Silmäkantamattomiin välkkyi joka aallonharja, ja näiden kalpeitten liekkien heijastuksesta johtui, ettei taivaanranta näyttänyt niin tummalta kuin muutoin.

Pari kertaa näin tämän valoilmion tulevan melkoisen syvältä merenpinnan alta. Lähellä La Platan suuta hohti vesi soikion ja pyörion muotoisina kuvioina, joiden halkaisija oli noin kaksi jopa neljäkin kyynärää. Terävin ääriiviivoin loistivat ne himmeätä valoaan, sen sijaan että vesi niiden ympärillä heitti yksityisiä säkeniä. Tämä ilmiö muistutti kuun tai jonkun muun valaisevan kappaleen heijastusta. Laiva, joka kulki kolmentoista jalan syvyydessä, liukui näiden kohtien yli niitä särkemättä.

23:s joulukuuta. — Saavuimme Port Desireen, joka sijaitsee Patagonian rannikolla 47:nnellä asteella eteläistä leveyttä. Harvinaisen leveä merenlahti ulottuu täällä noin 20 penikulmaa*) maalle päin. Beagle laski ankkuriin muutaman penikulman päähän lahden suulta vanhan espanjalaisen siirtokunnan raunioitten äärellä.

Samana iltana astuin rannalle. Vieraalle maalle joutuminen herättää meissä aina suurta mielenkiintoa, varsinkin kun luonto ilmaantuu omituisena, kuten nyt sattui. 200—300 jalan korkeudella leviää laaja tasanko, joka on muodostunut täysin pyöristyneistä, vaaleahkoon multaan sekoittuneista kivistä. Siellä täällä pilkistää kimppu kovaa, ruskeata ruohoa ja vielä harvemmassa orjantappurapensaitta. Ilma on kuiva ja suloinen, sillä ihana, sininen taivas on harvoin pil-

*) Englannin penikulmaa; 1 Engl. penik. = 1609 metriä.

nessä. Jos seisoo keskellä yksinäistä lakeutta, niin rajoittaa näköalaa toisella puolella samanlaisen, hiukan korkeamman ja yhtä aution tasangon rinne, ja toisella puolella on etäisyys epäselvä väräjävien ilmakerrosten takia, jotka näyttävät kohoavan kuumentuneesta maanpinnasta.

Leveät, tasapohjaiset laaksot halkovat tasankoja, ja niissä kasvaa runsaammin pensaikkoa. Maan nykyinen vesimäärä ei pystyisi tällaisia syvänteitä kuluttamaan. Muutamissa laaksoissa kasvaakin vanhoja, surkastuneita puita kuivaksi jääneen jokiuoman keskellä, aivankuin osoitteena, että pitkälti on kulunut aikaa siitä kun viimeinen tulva on näitä teitä virrannut. Pinnalla olevat merisimpukat puhuvat selvää kieltänsä, kertoen, että tasangot ovat pitkän ajanjakson kuluessa kohonneet merestä, ja niinä aikoina on maalle jäänyt merivesi hitaasti virratessaan kaivertanut laaksot. Kuivan ilmaston takia voi siellä vaelttaa päivät pitkät löytämättä pisaraakaan vettä. Luonteenomaisin nisäkäs Patagonian lakeuksilla on guanako. Se on eteläamerikkalainen «kameeli». Se muistuttaa jonkun verran aasia, mutta sen kaula ja jalat ovat pitemmät. Se on sangen yleinen eläin Etelä-Amerikan lauhkeassa osassa, aina Tulimaan metsäisiltä saarilta kautta koko Patagonian, Chilen ja aina Perun Kordillereille asti. Tavallisesti liikkuvat guanakot pieninä laumoina, noin 10—30 eläintä yhdessä, mutta Santa Cruzin rannalla näkemässämme laumassa oli niitä ainakin 500. Ja lukuisasti on niitä myöskin Magellansalmen pohjoisrannikolla.

Tavallisesti ovat guanakot villejä ja arkoja. Useinkin huomaa metsästäjä ne vasta kuultuaan omituisen, läpitunkevan vihellyksen — varoitushuudon. Tarkattuaan huomaa hän kenties guanakojen seisovan rivissä jollakin kaukaisella kukkulalla. Jos niitä lähestyy, kiljahtavat ne vielä muutaman kerran ja pakenevat sitten näköjään hitaasti, mutta itse asiassa nopeasti nelistäen, jotakin tallattua polkua myöten läheisen kukkulan turviin. Jos sen sijaan joutuu sattumalta tapaamaan vain yhden tai muutaman eläimen, niin saa havaita, että ne jäävät seisomaan ja tuijottamaan jäykästi; sitten lähtevät ne hitaasti pakoon vilkuillen taaksensa. Ne ovat uteliaita, sillä jos heittäytyy maahan tehden utoja liikkeitä, esimerkiksi kohotellen sääriä, niin tulevat ne mil'ei aina lähemmäksi tutkiakseen asiata. Metsästäjämme käyttivätkin menestyksellä tätä juonfa hyväkseen, ja heillä oli huvin lisäksi sekin etu, että saivat ampuu useampia eläimiä, joka oikeastaan olikin leikin tarkoitus. Tulimaan vuorilla ja muuallakin olen nähnyt useasti guanakoja, jotka eivät vain viheltäneet ja kiljaisseet, jos niitä

lähestyi, vaan myös mitä naurettavimmalla tavalla nousivat takajaloilleen ja hypähtivät ilmaan, aivan kuin haastaen taisteluun. Nämä eläimet kesyyntyvät helposti, ja usein olen nähnyt niitä asuntojen lähellä juoksentelemassa vapaina kotoisilla tasangoilla.

Guanako-eläimillä on omituinen tapa, jota en osaa selittää; ne laskevat nimittäin ulostuksensa määrättyihin kaseihin. Näin yhden sellaisen, joka oli läpimitaten 8 jalkaa, — siis sangen suuri lantakasa. Sanotaan tämän kuuluvan sekä guanako- että laamaeläinten tapoihin. Intiaaneille on tämä mainio asia, sillä he käyttävät lantaa polttoaineena ja säästyvät näin keräämisen vaivoista.

Guanakon omituisiin tapoihin kuului myös kuoleminen lempipaikallaan. Santa Cruzin rannikolla oli maa paikoittain aivan valkoiseen luita, — ja aina määrättyillä, veteen viettävillä rinteillä. Eräällä sellaisella paikalla laskin olevan liki kaksikymmentä pääkalloa. Tutkin tarkasti luut; ne eivät olleet sekaisin, ei jyrityitä eikä särjetyitä, kuten olin aikaisemmin huomannut muutamista luukasosta, mitkä näyttivät olevan petoeläinten kokoonraahaamia. Näin ollen on eläinten täytynyt ryömiä ennen kuolemaansa viidakon turviin. Syytä siihen en osaa selittää, mutta tahdon mainita, että haavoittuneet guanakoeläimet Santa Cruzilla poikkeuksetta laukkaavat joenrannalle. Sant Jagossa, joka sijaitsee vihreällä vuoriseudulla, muistan nähneeni eräissä rotkossa koko joukon vuohenluita. Me huudahdimme silloin, että siinäpä on vuohien hautausmaa. Mainitsen nämä yksityiset tosiasiat siksi, että ne eräissä tapauksissa voivat selittää kivettyneitten luitten esiintymisen joko jossakin luolassa tai alluviaalikerrostumien alla ja myöskin syyn, miksi eräitä määrättyjä imettäväisiä on tavattu hautautuneina alempiin kerrostumiin kuin toisia. Suuri tulva Santa Cruzilla voisi viedä mukanaan paljon guanakojen luita, mutta todennäköisesti ei ainoatakaan puuman, kameelikurjen tai ketun.

Seuraavana päivänä lähdin muutamien upseerien kera tutkimaan erästä vanhaa intiaanihautaa, jonka olin löytänyt erään läheisen kukulan huipulta. Kaksi suunnatonta kiveä, jotka painoivat vähintään kaksi tonnia, oli asetettu noin kuuden jalan korkuisen kallioseinän eteen. Haudan pohjalla, kovalla kalliolla, oli noin jalan paksuinen, arvatenkin tasangoilta tuotu multakerros. Sen päälle oli ladottu litteitä kiviä. Me tutkimme haudan, mutta emme löytäneet mitään, emme luitakaan. Otaksuttavasti olivat luut jo aikoja sitten maatuneet, ja siinä tapauksessa oli hauta siis mahdottoman vanha, sillä muualta löysin pienempiä kaseja, joista löytämäni luut saattoi tuntea ihmisen luurankoon kuuluviksi. Kerrotaan, että intiaani haudataan sinne,

missä hän kuolee, mutta että hänen luunsa kaivetaan myöhemmin huolellisesti esiin ja tuodaan merenrannalle viimeiseen leposijaansa. Tämä tapa lienee selitettävissä siten, että näillä intiaaneilla oli ennen hevosten maahantuontia milt'ei samat elämäntavat kuin tulimaa-laisillakin. He asuivat meren läheisyydessä. Toivo päästä lepoon isien viereen täyttää vieläkin maata kiertelevän intiaanin mielen ja se saa hänet kantamaan kuolleen sukulaisensa vähemmän katoavaiset osat vanhalle hautausmaalle.

Santa Cruz, 13:s huhtikuuta. — Beagle ankkuroitui Santa Cruzin suulle. Kapteeni Fitzroy päätti seurata virtaa niin pitkälle kuin aika myönsi. Varustauduttuamme kolmen viikon elintarpeilla asetuimme 18 p:nä kolmeen valasvenheeseen. Seurueeseemme kuului 25 henkilöä, voima, joka kykenisi puolustautumaan minkälaista intiaanihyökkäystä vastaan tahansa. Korkean vuoksen ja kauniin ilman vallitessa soudimme kiivaasti, ja kohta saimme juoda suolatonta vettä. Iltaan mennessä olimme jo päässeet vuoksen ulottuvilta. Laakson leveys vaihtelee viidestä kymmeneen penikulmaan; se rajoittuu porrasmäisiin penkereisiin, jotka kohoavat toinen toistensa takana aina 500 jalan korkeuteen, vastakkaisten puolien sulautuessa toisiinsa ihmeellisen sopusuhtaisesti.

19:s huhtikuuta. — Soutaminen tai purjehtiminen oli sula mahdollisuus virran ollessa näin väkevä. Senvuoksi kiinnitettiin venheet peräkkäin toisiinsa. Kussakin oli kaksi merimiestä ja kaikki muut hinasivat venheitä maalta käsin. Seurue jaettiin kahteen osaan ja kumpikin hinasi vuorotellen puolentoista tunnin ajan. Auringonlaskun jälkeen valitsimme yöleiriksemme ensimmäisen tasaisen paikan, missä kasvoi pensaikkoa. Miehistö oli kukin vuoronsa jälkeen kokkina. Kohta kun vene oli vedetty maalle, sytytti kokki tulen, ja pari muuta miestä pystytti teltan; perämies purki tavarat maalle ja muut kantoivat ne telttaan sekä keräsivät polttoaineita. Tätä järjestystä noudattaen olivat kaikki valmistukset yötä varten puolessa tunnissa tehdyt. Vartio, johon kuului upseeri ja kaksi miestä, oli alati varuillaan sattuvien intiaanihyökkäysten takia ja piti samalla huolta venelistä ja tulesta. Jokaisella retkikuntaan kuuluvalla oli vartiotuntinsa joka yö.

20:s huhtikuuta. — Kaukana näimme synkkää savua ja löysimme hevosen luurangon. Siitä arvasimme intiaaneja olevan lähellä. Seuraavana aamuna huomasimmekin hevosten kavioitten ja maataviis-täneitten peitsien jälkiä maassa. Oletimme, että meitä oli yöllä vaikoitu. Kohta senjälkeen saavuummekin paikalle, missä miesten, las-

ten ja hevosten vereket jalanjäljet osoittivat intiaanijoukon menneen joen ylitse.

22:nen huhtikuuta. — Maa pysyi muodoltaan samanlaisena ollen vailla kaikkea viehätystä. Patagonian luonnon täydellinen yhdenmukaisuus onkin maan eniten silmiinpistävä piirre. Aukeat, hedelmättömät tasangot ravitsevat samoja kasvussaan tyrehtyneitä, kääpiömäisiä kasveja, ja laaksot kasvavat samankaltaista orjantappurapensaikkaa. Kaikkialla näimme samoja lintuja ja hyönteisiä. Tuskinpa joen ja siihen laskevan pienen kirkasvetisen virran rannatkaan olivat heleämpään vihreään verhotut. Hedelmättömyyden kirous painaa maata, ja vesikin, vierieksään pitkin mukulakivistä virranuomaa, on saman kirouksen alainen.

23:s huhtikuuta. — Muinaisajan merenkulkijain tavoin vainusimme merkkiä muutoksesta lähetessämme outoa maata. Ajelehtivaa puunrunkoa tai alkuvuoren sirpaletta tervehdimme niin riemukkaasti kuin olisimme jo nähneet Kordillerien rinteillä kasvavaa metsää. Ja raskaasta pilvikerrostumasta pistävä huippu herätti meissä aavituksen etäisestä vuoresta. Alussa kummittelivat pelkät pilvetkin vuorina silmissämme.

24:s huhtikuuta. — Tänään havaitsemme eräänlaisen muutoksen tasangon geologisessa rakenteessa. Aina alkutaipaleelta asti olin tarkasti tutkinut joessa olevia vierinkiviä, ja parina viime päivänä olin jo löytänyt basalttipalasia. Edetessämme kasvoi niiden koko ja lukumäärä, mutta ei ainoakaan ollut miehenpään suuruinen. Tänä aamuna ilmaantui kuitenkin ehtimiseen vierinkivenkappaleita mainittua vuorilajia ja hetkisen kuluttua näimme etäällä — noin viiden kuuden penikulman päässä — mahtavan basaltti-ylätasangon mutkikkaan ääriviivan häämöttävän. Saavuimme sitten vuoren juurelle, missä virta solisi vyöryneitten kivimöhkäleitten välitse. Mutta ei ainuttakaan lohkarettä ollut virta kuljettanut emokalliostaan viittä kuutta penikulmaa kauemmaksi. Jos ajattelee Santa Cruzin äärettömän vesimäärän huikeata vauhtia, tietäen joen kauttaaltaan olevan yhtä rauhattoman, niin saa selvän todisteen siitä, ettei juokseva vesi kykene suuria kiviä mukaansa tempaamaan.

27:s huhtikuuta. — Jokiuoma kapeni jonkun verran, ja siitä syystä kiihtyi virta. Sen nopeus oli nyt kuusi solmunväliä*) tunnissa. Sen ja särmikkäitten kivilohkareitten takia oli veneitten kuljetus nyt sekä vaarallista että vaivalloista.

*) Noin 11 kilometriä.

Tänään ammuin kondoorin. Sen pituus nokasta pyrstöön oli neljä jalkaa ja levitettyjen siipien väli kahdeksan ja puoli jalkaa. On kerrassaan komea näky, kun kondooriparvi istuu ammottavan kuilun partaalla. Kondoorin levenemisalue on hyvin laaja. Se alkaa Etelä-Amerikan länsirannikolta Magellansalmelta ja jatkuu pitkin Kordilleri-vuorijonoa aina 8°:seen asti pohjoista leveyttä. Chileläinen pyydystää näitä lintuja runsaasti menetellen siinä kahdella eri tavalla. Hän panee satimen avonaiselle paikalle tai merkitsee lintujen nukkumapauat, missä ne viettävät yönsä; viisi tai kuusi yhdessä kapuaa sitten yöllä puuhun ja heittää silmukan linnun kaulaan. Ja tämä onnistuu mainiosti, sillä linnut ovat sangen raskasuisia, sen olen itsekin kokenut. Valparaisossa näin myytävän elävän kondoorin neljään groscheniin, sen tavallinen hinta on kuitenkin noin kolme taalaria.

Kerran näin erään pahasti haavoittuneen ja lujasti sidotun linnun, joka alkoi siinä tuokiossa, kun nokaan siteet katkottiin, ahnaasti raadella sille annettua kuollutta eläintä, vähääkään välittämättä ympärillä seisovista ihmisistä. Samalla paikkakunnalla säilytettiin eräässä aitauksessa noin 20—30 elävää kondooria. Niitä syötettiin vain kerran viikossa, mutta ne eivät näyttäneet siitä kärsivän. Chileläinen maalaisväestö vakuuttaa, että kondoori voi elää viisi jopa kuusikin viikkoa syömättä, menettämättä silti voimiaan. Kenties väitteessä on perää; ainakin on tämä julma koe tehty.

Milloin joku eläin on saanut surmansa, tietävät kondoorit sen melkein heti, kuten yleensä petoeläimet, ja kokoutuvat paikalle selittämättömän vaiston ohjaamina. Tässä on otettava vielä huomioon se, että linnut havaitsevat saaliinsa ja nokkivat luut putipuhtaitsi, ennenkuin se hiukankaan löyhkää. Muistui mieleeni James Audubonin lausuma mielipide, että tällaisten lintujen hajuaisti on hyvin vähän kehittynyt. Sentähden tein jo mainitsemassani lintutarhassa seuraavan kokeen: Kaikki kondoorit sidottiin nuoralla muuriin kiinni. Sitten käärin valkeaan paperiin lihakappaleen ja vedin sitä nuorasta perässäni. Linnut eivät välittäneet siitä mitään. Nyt heitin käärön maahan erään uroskondoorin lähelle. Se kiinnitti siihen hetkeksi valpaan katseensa, — siinä kaikki! Työnsin sitä kepillä yhä lähemmäksi, kunnes se sattui linnun nokkaan. Vihdoinkin! Kondoori riehahti hurjaan kiihkoon. Silmänräpäyksessä oli paperi revitty pois ja kaikki linnut päristelivät vimmatusti siipiään. — Mutta näin ei olisi voinut pettää koiraa.

Kun kondoorit piirtelevät kaariaan ilmaan vapaassa lennossa — ylväinä kiertäen ratojaan — on niiden lento ihmeen kaunista. Ne ei-

vät milloinkaan pieksä ilmaa siivillään, paitsi maasta kohotesssaan. Liman lähistöllä seurasin muutamien lentoa puolisen tuntia, niitä heksikään kadottamatta näkyvistäni. Ne liikkuivat piirissä suurin kierroin, nousivat ja laskivat — aina majesteettillisin siivenlyönnein. Seuratessani kerran lintujen liitelemistä ilmassa pääni yläpuolella erotin selvästi siipien äärimmäiset sulat sinistä taivasta vasten. Lentäessään taivuttivat linnut usein voimakkaasti kaulaansa ja päätänsä, ja levitetty siivet näyttivät tukevan sekä näitä että pyrstön liikkeitä. Kun lintu halusi laskeutua alemmaksi, vetäytyivät siivet silmänräpäyksessä kokoon; ja kun se taas uudelleen levitti ne, niin näytti hui-
maavasta syöksystä johtunut voima kohottavan lintua kevyesti ylöspäin. Olkoon asianlaita miten tahansa, on todellakin ihana ja ihmeellinen näky, kun niin komea lintu kaartelee tuntimääriä ilman huomattavaa ponnistusta korkealla vuorien yläpuolella.

29:s huhtikuuta. — Ilmielin tervehdimme eräältä mäentöyräältä Kordillerien valkeita huippuja, jotka toisinaan pilkistivät tummasta pilvivaipasta. Seuraavina päivinä etenimme kovin hitaasti, sillä joki oli hyvin mutkikas ja sen pohjaa peittivät suunnattomat kivilohkareet. Ensimmäinen havaitsemani harhamöhkäle oli 67 penikulman päässä lähimmästä vuoresta. Se oli sängen kulmikas ja niin äärettömän suuri, että pidin sitä pienenä kukkulana. Nykyisten luonnonsuhteiden vallitessa olisi tätä ilmiötä mahdoton selittää. Siirtyminen lienee tapahtunut jään mukana, silloin kun maa on ollut veden peittämä.

4:s toukokuuta. — Kapteeni Fitzroy päätti nyt kääntyä paluumatkalle. Joen juoksu oli kiihtynyt kovin väkeväksi ja pyörteiseksi, eikä luontokaan vieroitellut samoilemaan pitemmälle. Kaikkialla oli perin samankaltaista, — samat luonnontuotteet ja samat maise-
mat! Olimme edenneet sadanneljäkymmenen penikulman päähän Atlantin valtamerestä, ja lähimpään lahdenpohjukkaan Tyynen meren rannalla oli vielä 60 penikulmaa. Näillä seuduilla laajeni laakso leveäksi syvänteeksi, rajoittuen etelässä ja pohjoisessa basalttisiin ylätasankoihin ja edessä hämöttivät Kordillerien lumipeitteiset huiput. Perin surumielisin tuntein silmäilimme mahtavia vuoria, sillä nyt piti meidän tyytyä tarkastelemaan niiden muotoa ja luontoa vain kaukaa, sen sijaan että olisimme saaneet seisoa niiden harjalla ja luoda katseemme tasangoille. Mutta kiipeäminen olisi vienyt paljon aikaa, ja parina viime päivänä olimme jo eläneet puolella leipäannoksella. Järkevästi käyttäen olisi se kai riittänyt, mutta meille, ankan päivätyön tekijöille, oli se perin niukka. Kiittäkööt ne tyhjää vatsaa ja keveän ravinnon autuaallisuutta, jotka eivät milloinkaan ole kokeneet nälkää!

5:s toukokuuta. Auringonlaskun edellä aloitimme paluumatkan. Tavattomalla vauhdilla laskimme virtaa alas, useinkin kymmenen solmunväliä tunnissa. Tänään suoritimme niin pitkän matkan kuin viitenä edellisenä päivänä yhteensä. 8 p:nä saavuimme Beagleen oltuamme poissa 120 päivää. Kaikki muut paitsi minä olivat matkaansa tyytymättömiä. Minulle antoi tämä jokimatka mielenkiintoisen läpileikkauksen Patagoniasta.

2. TULIMAA.

Tierra del Fuego (Tulimaa), 17:s joulukuuta 1834. — Saapuessamme Tulimaalle saimme tervehdysten, joka oli erinomaisen kuvavaa tämän villin maan asukkaille. Joukko tulimaalaisia, joista osa oli piilossa tiheässä köynnöskierteisessä metsässä, istui mereen työntyvällä kallionkielekkeellä. Meidän sivuuttaessa rannikkoa hypähtivät he ylös ja huutelivat lujalla ja sointuvalla äänellä huihtoen rikkinäisillä vaipoillaan. He seurasivat laivaa, ja jo ennen pimeän tuloa näimme heidän tulensa ja kuulimme uudelleen villiä kirkumista. Aamulla lähetti kapteeni venheen maihin tulimaalaisten tykö. Lähestyessämme maata juoksi yksi rannalla seisovista neljästä alkuasukkaasta vastaan ilmoittaen kaikuvalla äänellä, missä meidän oli noustava maihin. Rannalle noustuamme katselivat he meitä ensin hiukan säikähtyneinä, mutta kohta alkoi kiivas puheensolina ja viittominen. En ole milloinkaan nähnyt niin merkillistä ja mielenkiintoista näytelmää! En olisi voinut aavistaakaan, että ero villin ja sivistyneen ihmisen välillä on niin suuri. Se on suurempi kuin villin ja kesyn eläimen välillä, sillä ihmisellä on niin paljon laajempi asteikko kehitysmahdollisuuksia. Oivallisin puhuja oli vanhus ja arvatenkin perheen päämies; kolme muuta olivat voimakkaita nuoria miehiä, noin kauden jalan pituisia. Heidän ainoana pukimenaan oli guanakon nahasta tehty viitta, villapuoli ulospäin. Sitä kantoivat he vapaasti olan yli heitettynä, joten heidän ruumiinsa oli saman verran paljaana kuin peitettynäkin. Heidän ihonväriinsä oli tummaa vaskenpunaa. Vanhuksen päähän oli sidottu valkoisista sulista tehty päähine, joka osaksi piti koossa hänen mustia, karkeita ja sotkuisia hiuksiansa. Hänen naamaansa oli piiretty pari leveätä juovaa; toinen punaiseksi väritetty ulottui korvasta toiseen ylähuulen yli, toinen liidunvalkea, edellisen suuntainen oli silmäluomien kohdalla. Muutamien miesten ruumiiseen oli maalattu mustalla hiilijauheella viiruja. Koko joukkue toi

elävästi mieleen paholaiset, sellaisina kuin ne esitetään »Taika-ampujassa».

Miesten koko asento ilmaisi arkuutta, ja heidän ilmeensä olivat epäluuloiset ja pelästyneet. Vasta sitten kun olimme antaneet heille tulipunaisia kankaankappaleita, jotka he heti sitoivat kaulaansa, haihtui arkuus hiukan. Vanhus rohkaistui koputtamaan meitä rintaan äännellen kotkottaen, kuten on tapana tehdä kanoja syötettäissä. Suostuin ilveilyyn; tämä ystävyydenosoitus kerrattiin moneen kertaan ja päättyi kolmeen lujaan lyöntiin, mitkä sain samalla kertaa rintaan ja selkään. Sitten paljasti hän oman rintansa, että voisin vastata hänen tervehdykseensä. Hän näytti olevan hyvillään, kun täyfin tämän toivomuksen. Näiden ihmisten kieli ei tunnu meistä jäsennellyltä. Kapteeni Cook vertaakin sitä röhkinään, mutta yksikään eurooppalainen ei kykene röhkäisemään niin karkeilla ja katkonaisilla kurkkuaänillä. He olivat kerrassaan oivallisia näyttelijöitä. Kun me yskäsimme tai haukottelimme tai liikuimme hullunkurisesti, matkivat he meitä. Muutamat meikäläisistä alkoivat katsella kieroön ja väännellä kasvojaan, mutta eräs tulimaalaisnuorukainen, jonka koko naama oli värjätty mustaksi lukuunottamatta valkeata juovaa silmien välissä, irvisteli kahta julmemmin. Ehdottomasti oikein jäljittelivät he sanoja puheessamme, jopa kokonaisia lauseitakin, ja säilyivät ne varsin kauan heidän muistissaan. Me eurooppalaiset tiedämme, miten vaikeata on erottaa eri äänteitä vieraisissa kielissä. Kukahen meistä esimerkiksi voisi seurata intiaanin puhetta kolmea sanaa pitemmälle? Kaikki villit näyttävät omaavan tämän jäljittelykyvyn käsittämättömässä määrässä. Kafferi on myöskin mainio matkija, ja tunnettu asiahän on, että australialainen jäljittelee ja kuvailee eri ihmisten käytöstä ja ryhtiä niin mainiosti, että asianomaisen saattaa siitä helposti tuntea. Mitenkä tämä taito on selitettävissä? Johtuisiko se siitä terävimmästä ja hienommasta aistimiskyvystä, joka kuuluu kaikille villissä tilassa eläville ihmisille?

Kun eräs meistä alkoi laulaa, herätti se niin suurta hämmästyystä tulimaalaisissa, että he olivat vähällä lentää selälleen. Yhtä kummastuneina katselivat he meidän tanssiamme; mutta valssi viekoitteli kuitenkin yhden heistä mukaan. Vaikka he eivät tietäneet eurooppalaisista paljon mitään, niin epäilivät ja pelkäsivät he kuitenkin ampumaseitamme; ei mikään mahti saanut heitä ottamaan kivääriä käteensä. He pyysivät meiltä veistä, mitä he nimittivät espanjalaisella sanalla »cuchilla'ksi». He saivat kyllä ilmaistuksi kaiken, mitä halusivat, mutta tekivät sen aivan kuin heillä olisi ollut silavakappale suussa.

Kun eräs meikäläinen paljasti käsivartensa, niin ilmaisivat he sangen vilkkaasti sekä hämmästyksensä että ihailunsa sen valkeasta väristä. He näyttivät pitävän paria kolmea tavallista pienempää ja vaaleampi-ihoista upseeriamme naisina huolimatta näiden tuuheasta parasta. Pisin tulimaalaisista oli kovin mielissään, kun kiinnitimme huomiomme hänen pituuteensa. Kun hänet asetettiin selittäin pisimmän laivamiehemme kanssa, niin koetti hän kaikin voimin venyttää itseään ja seistä varpaillansa. Hän aukaisi suunsa ja näytti hampaansa; sitten väänteli hän kasvojaan antaakseen meille itsestään edullisen sivukuvan. Kaikki tämä tapahtui puhtaan ilon vallitessa; näytti siltä kuin mies olisi pitänyt itseään Tulimaan kauneimpana miehenä. Vähitellen hälveni meidän hämmästyksemme, mutta alituisesti saimme nauttia villien hullunkurisista ja naurettavista ilmeistä, kun he osoittivat hämmästystään tai jäljittelivät meitä.

Seuraavana päivänä yritin tunkeutua maan sisäosiin. Tulimaa on vuoristo, joka on osaksi meren peitossa, niin että siellä, missä pitäisi olla laaksoja, on salmia ja lahtia. Vuorien kupeet ovat, tuulille altista länsirannikkoa lukuunottamatta, vesirajasta alkaen mahtavan metsän peittämät. Puut kohottavat latvojaan 1,000 jopa 1,500 jalan korkeuteen; metsää seuraa alppikasvien peittämä turvemaakaistale ja sitten ikuisen lumen rajaviiva. Metsässä on maanpinta hitaasti lahoavien ja veden paisuttamien kasvien peitossa, jotka vajoavat jalan alla. Kaikkialla näkyy juurineen irti tempautuneita puita; toisia seisoo vielä pystyssä, mutta lahonneina ytimeen asti. Kuolema on valloittanut tämän viljelemättömän seudun. Puut ovat kaikki samaa lajia, nimitäin pyökkejä. Tämä pyökki säilyttää lehtensä kautta vuoden ja sen omituksessa, ruskeanvihertävässä lehtipuvussa on keltainen hohde. Maisema tekee hyvin synkän ja raskaan vaikutuksen. Vain aniharvoin elähdyttävät auringonsäteet näitä maita.

20:s joulukuuta. — Satamaamme rajoitti yhdeltä puolen noin 1,500 jalan korkuinen kukkula. Sen korkea vuorenhuippu alkoi houkutella minua tunturikukillaan, ja päätin kiivetä yläilmoihin kokoilemaan niitä. Alemmilla rinteillä kasvoi niitä hyvin harvassa. Alkumatkalla seurasimme erästä vuoripuroa, kunnes se katosi näkyvistä. Sitten olimme pakotetut ryömimään umpimähkään puiden lomitse. Korkean kasvupaikkansa ja tuulen pieksännän vaikutuksesta olivat ne matalia, paksuja ja käyriä. Vihdoinkin saavuimme jo kaukaa ihastelemallemme vihreälle nurmikolle, mutta lähelle päästyämme muuttuikin se suureksi harmiksemme tiheäksi pyökkiviidakoksi, jossa puut olivat neljän viiden jalan korkuisia. Ne kasvoivat

täällä tiheämmässä kuin pyökit kotoisten kukkasarkojemme ympärillä. Meidän piti ryömiä niiden yli. Vähän myöhemmin saavuimme sammukselle ja sitten paljaalle liuskakivikalliolle.

Meillä oli laaja näköala kaikille suunnille; pohjoiseen päin levisi maa suoperäisenä, mutta etelään uhkui se villiä juhlallisuutta, soveltuen hyvin Tulimaan luontoon. Siinä oli salaperäistä suuruutta, vuorien kohotessa toinen toisensa takana ja laaksojen laskiessa syviksi rotkoiksi niiden välille, kaikki synkän, vahvan metsän peittäminä. Täällä näyttää ilmakehä tummemmalta kuin muualla, kun alituisesti ankarat myrskyt, vesi ja raekuurot himmentävät ilmaa. Kun katselee Port Faminesta (salmen keskellä) Magellansalmea suoraan etelään, niin näyttävät kaukaiset vuorien väliset salmet synkän luontonsa varjoosina johtavan maailman rajojen ulkopuolelle.

21:s joulukuuta. — Beagle nosti ankkurin ja seuraavana päivänä saavuimme kello kolmen ajoissa myrskynpieksemälle Kap Hornille. Koko matkan oli vallinnut suotuista itätuuli. Mutta nyt vyöryivät suuret mustat pilvet taivaanlaelle, ja meidät yllätti kohta raju vesi ja raesade, niin että kapteeni antoi ohjata laivan Vigvam-nimiseen lahdenpoukamaan turvapaikkaan. Vigvam on hauska pieni satama lähellä Kap Hornia. Täällä laskimme ankkurin joulukuuta. Muutoin oli työntä, mutta vuorilta viiltävä tuulenpuuska, joka oli ajoittain puhaltanut meidät laivan kannelta, muistutti meitä muualla riehuvaista hirmumyrskyistä.

Lahti lienee saanut nimensä »Vigvam» rannalla olevista tulimaa-isten asunnoista, mutta siinä tapauksessa pitäisi muitakin lähistöllä olevia lahtia nimittää samalla nimellä. Asukkaat näet elävät pääasiallisesti kuorieläimistä, ja heidän on alituisesti muutettava asuinsijaa. Mutta he palaavat aina jonkun ajan kuluttua entisille paikoilleen takaisin. — Sen voi huomata vanhoista, usein monen tonnin painoisista raakunkuorikasista. Nämä kasat voi jo kaukaa erottaa niitä peittävien kasvien heleänvihreästä väristä. Kasvien joukossa on pari erittäin hyödyllistä, nimittäin villiselleri ja keripukkiruoho, joiden hyötyä alkuasukkaat eivät ole alyneet.

Tulimaalaisen vigvam*) on kokonsa ja muotonsa puolesta heinäsuo-ven kaltainen laitos. Se on kyhätty kokoon muutamista oksista, joita on pistetty maahan. Vain yhdeltä puolen on vigvam sangen vaillinaisesti tilkitty ruoholla ja kaisloilla. Koko majan tekoon kuluu tuskin tuntiakaan, ja vain muutama päivä siinä asutaankin ker-

*) Intiaanimaja.

rallaan. Länsirannalla olevat vigvamat ovat jonkun verran parempia, sillä ne ovat peitetty hylkeennahoilla.

Meidän piti viipyä täällä useampia päiviä epäsuotuisan ilman takia. Ilmasto on todellakin ikävä. Kesäpäiväntasausta oli jo ohi, ja kuitenkin oli joka päivä lumi- ja raesateita. Lämpömittari näytti tavallisesti 7° C, mutta laskeutui yöllä viiteen jopa kolmeenkin asteeseen.

Soutaessamme maihin tapasimme kanootin, missä istui kuusi tulimaalaista. Niin viiheliäisiä ja kurjia luomuksia en ole koskaan nähnyt. Itärannalla käyttävät alkuasukkaat guanakovaippaa ja länsirannalla hylkeentaljaa, mutta nämä, maan keskiosassa asuvien heimojen miehet, verhoavat itseään vain kyykäärmeennahalla tai jollakin muulla nenäliinan kokoisella verholla, joka tuskin peittää selkää lantioihin asti. Se nyöritetään kiinni rinnan yli ja muutetaan tuulen mukaan puolelta toiselle. Mutta nämä kanootissa istuvat tulimaalaiset olivat aivan alastomia, yksinpä täysikasvuinen nainenkin, joka oli mukana. Satoi rankasti, ja vesi räiskähteli yli laidan. Virtanaan valui vesi heidän ruumiitaan pitkin. Eräässä toisessa satamassa tuli muuan vaimo laivallemme, imettäen vastasyntyntä lastaan, ja seisoi levollisena, vaikka suuria jäärakeita putoili hänen povelleen ja lapsen paljaalle iholle, missä ne sulivat. Tämä surkutehtava olio oli pienikasvuinen, hänen rumat kasvonsa olivat töherretty valkoisella väriillä, hänen ihonsa oli rasvainen ja likainen, hiukset olivat takkuiset, ääni soinnuton ja ilmeet tuikeat ja alhaiset. Sellaisia ihmisiä nähdessään voi tuskin käsittää heitä lähimmäisiksemme tai saman maanpiirin asukkaiksi. On joskus kysytty, mahtavatko alhaisemmalla kehitysteella olevat eläimet tuntea mielihyvää olemassaolonsa puolesta; kuinka paljon suuremmalla syyllä voisi saman kysymyksen tehdä näihin raakalaisiin nähden. Yönsä viettävät yhdessä viisi kuusi alastonta inhimillistä olentoa, joita tuskin mikään suojaa sateilta ja tuulilta tässä myrskyisessä ilmanalassa, märällä maankamaralla, kääriytyneinä kokoon eläinten tavalla. Pakoveden aikana on heidän noustava ylös etsimään raakkuja kallioilta. Vaimot sukkeltelevat kesät talvet hakien merisiiliä tai istua kyyhöttävät veneissä onkien kärsivällisinä pieniä kaloja. Kun on saatu hylje tai löydeetty meressä ajelehtiva mädäntynyt valas, koituu juhlapäivä. Tämän kurjan ravinnon lisänä on vielä joitakin mauttomia sienia ja marjoja. Usein raivoaa nälänhätä, ja siitä johtuu, että maassa on vallalla sekä kannibalismi*) että vanhempain murha.

*) Kannibaali = ihmissyöjä.

Maassa on koskemattomia ketoja, korkeita kukkuloita ja hyödyttömiä metsiä, ja nekin ainaisessa sumuvaipassa. Vain rannikolla on asuttavaa maata ja sekin on kallioista. Meri antaa kuitenkin ravinnon. Sitä etsiessä on väestön kuljettava paikasta toiseen. Rannikko on niin jyrkkä, että siirtyminen on tehtävä kurjilla venheillä. Kotiseudun tunnetta ei väestöllä ole eikä myöskään kodin rakkautta. Hyvin vähän tulevat korkeammat henkiset kyvyt käytäntöön. Mistäpä saisikaan järki ja mielikuvitus askartelua. Kiekkosimpukan surmaaminen kalliolla ei vaadi edes viekkautta, tätä alkeellisinta älynsoitetta. Väestön taitavuutta voidaan muutamassa suhteessa verrata eläinten vaistoon, sillä mistään kokemuksista ei oteta oppia. Venhe on väestön taidokkain kekele. Näin viheliäisenä ja samalla kehitystasteella on tulimaalainen pysynyt viimeiset 250 vuotta.

Kun tarkastelee näitä vilttejä, herää mielessä ajatus, mistä he lienevät tulleet. Mitkähän vaiheet ja olosuhteet ovat voineet pakottaa kokonaisen heimokunnan jättämään ihanat tienoot pohjoisessa, vaeltamaan tänne ja keksimään venheen sekä asettumaan asumaan maailman hedelmättömpään maahan? — Tällaisia kysymyksiä johtuu mieleen, mutta varmaa on, että vastaus niihin on usein virheellinen. Ei ole todennäköistä, että tulimaalaisten luku pienenee; heidän täytyy siis omata riittävästi tyytyväisyyden ja onnen tunnetta, joka tekee elämän heille toivottavaksi. Kaikkivaltainen luonto, joka on luonut tottumukset ja tavat perinnöllisiksi, on myöskin sovittanut tulimaalaisen tämän maan ilmastoon ja sen tuotteisiin.

19:s tammikuuta. — Kolmessa suuressa ja yhdessä pienessä valasveneessä läksimme 28-henkisenä joukkueena kapteeni Fitzroy'n johdolla erityiselle tiedusteluretkelle. Iltapäivällä purjehdimme Beagle-salmeen sen itäisestä suusta ja havaitsimme pian pienen, soman lahdenpoukaman, joka uinui muutamien saarien kätöksessä. Täällä levitimme telttamme ja sytytimme tulen. Suloisempaa leirikuvaa tuskin voisi kuvitella. Pieni kirkasvetinen satama puineen, jotka taivuttivat lehviään kallioisen rannan yli, venheet ankkurissa, teltta poikittain asetettujen airojen tukemana ja savu, joka häipyi metsäiseen laaksoon, loivat viihtyisän kuvan. Seuraavana päivänä soluimme verkalleen eteenpäin ja tulimme asutumpaan seutuun. Tokkopa lienee ainoakaan näistä alkuasukkaista nähnyt valkoista miestä; heidän hämmästyksensä oli rajaton, kun he näkivät venheemme. Tulia sytytettiin kaikkialla huomiomme herättämiseksi ja uutisen lennättämiseksi ympäristöön. Muutamat miehet juoksivat penikulmittain pitkin rantaan. Sivuttaessamme erään kallion näimme äkkiä neljä viisi miestä

Matka maapallon ympäri — 2

korkealla rantakalliolla, ja sen villimpää ryhmää ei juuri voi ajatella. Aivan alastomina, pitkin liehuvin hiuksin, jyvät sauvat käsissä, hypivät he heifutellen käsivarsiaan ja huufaten mitä hirveimmällä äänellä.

Aterian ajaksi nousimme maihin tulimaalaisparven tuijotellessa meihin. He eivät näyttäneet olevan ystävällisessä vireessä, sillä he pitivät linkojansa valmiina. Me ilahdutimme heitä kohta pienillä lahjoilla, kuten punaisilla nauhoilla, joita sidoimme heidän päähänsä. Helposti saattaa näitä villejä huvittaa, mutta vaikeata on heitä tyydyttää. Nuoret ja vanhat, miehet ja vaimot hokivat herkeämättä sanaa »jammershkuner», joka merkitsee »anna minulle». Kun he olivat osoittaneet melkein joka esinettä, jopa nappejakin takeissamme, ja käyttäneet lempisanaansa kaikissa mahdollisissa äänilajeissa, viittasivat he ovelasti nuoriin vaimoihinsa ja pieniin lapsiinsa, aivan kuin tahtoakseen sanoa: »Jos et anna minulle, niin ethän toki voi olla niin armoton näille?»

Öiseen aikaan etsimme turhaan asumatonta lahdenpohjukkaa ja olimme lopuksi pakotetut leiriytymään erään alkuasukasryhmän läheisyyteen. Vähälukuisina olivat he levollisia, mutta jo seuraavana aamuna, kun heidän joukkonsa oli kasvanut, tuli heidän vihamielisyytensä ilmi. Eurooppalainen joutuu noloon asemaan villin suhteen, sillä tällä ei ole pienintäkään aavistusta ampuma-aseen aikaansaamasta tuhosta. Hän tulee pyssymiestä vastaan jousineen, nuolineen, keihäineen tai linkoineenkin. Emme saisi heitä vakuutetuiksi ylivoimastamme muutoin kuin antamalla jollekin kuolettavan haavan. Villien eläinten tapaan eivät he näytä milloinkaan arvioivan vastustajansa voimaa, vaan koettavat tavoittaa kivellä pääkalloon, sen sijaan että livistäisivät pakoon. Kapteeni Fitzroy ampui pari laukausta erään alkuasukkaan pään ohitse, hätyyttääkseen villilauman pois kintereiltään. Mies tunnusteli äkkiä päätään, seisahtui hölmistyneenä ja alkoi puhella kummastuneena kumppaninsa kera. Paosta ei ollut puhettakaan. Me tuskin kykenemme asettumaan näiden villien kannalle ymmärtääksemme heidän menettelyään. Tulimaalaisella ei ole kenties koskaan ollut tilaisuutta sellaisen äänen aistimiseen kuin pamaus on. Hänelle ei ensi hetkessä edes selviä, onko se ääni vai lyönti, ja luonnollisesti sipaisee hän ensi töikseen päätänsä. Kun kuula osuu maaliinsa, kestää tuokion, ennenkuin hän oivaltaa asian. Että kuula olisi niin ketterä, ettei ihminen ehdi pujahtaa sen edestä, mahtanee olla hänelle arvoitus. Kuulan mahtava voima, kun se tunkeutuu kovaan esineeseen särkemättä sitä, saa villin yhä pysymään vakauksessaan, että kuulalla ei ole nimeksikään voimaa. Olen aivan

varma siitä, että villit eivät usko asean kuolettavaan voimaan, vaikka ovatkin nähneet osuttavan maaliin ja surmattavan eläimiä pyssyllä.

22:n tammikuuta. — Yön olimme viettäneet rauhassa, ja häiriöittä purjehdimme nyt eteenpäin pitkin salmea. Maisemat olivat omi-tuisen juhlalliset. Vuoret kohosivat liki 3,000 jalan korkeuteen, päät-tyen teräviin, särmikkäisiin huippuihin. Ne kohoavat välittömästi vedenrajasta ja niitä peittää noin 1,400—1,500 jalan korkeuteen asti synkkä metsä. Soma on nähä metsän reunustamia vuoria. Vaaka-suora metsävyöhyke muistuttaa vuoksen rajaviivaa rannalle ajautu-neine merikasveineen.

Yön vietimme lähellä Ponsonby- ja Beagle-salmien yhtymäkohtaa. Palavan nuotiomme ääreen tuli kohta pieni rauhallinen tulimaalais-perhe, joka asui läheisen lahden rannalla. Olimme lämpimästi puetut, ja vaikka istuimme aivan tulen ääressä, oli meillä kylmä. Mutta etääm-pänä istuvat alastomat alkuasukkaat olivat suureksi ihmeeksemme tyytyväisen näköisiä ja yhtyivät kuorossa laivamiestemme virittä-mään lauluun, vaikka hiukan hitaammassa tahdissa.

Yön kuluessa levisi uutinen, ja aamun sarastaessa kasvoi katselija-joukko. Muutamat olivat juosseet sellaista kyytiä, että nenästä va-lui verta ja suu oli vaahdossa. Paljaine ruumiineen, jotka olivat töhri-tyt punaisella, mustalla tai valkealla värillä, näyttivät he taistelusta palaavilta pahoiilta hengiltä.

Näiden tulimaalaisten ensimmäinen ja viimeinen sana on »jam-mershkuner». Kun saavumme pieneen, hiljaiseen poukamaan, joka viihtyisänä tarjoo meille mieluisan lepopaikan, niin kajahtaa jostakin pimeästä sopesta kimeästi tuo inhoittava »jammershkuner», ja kohta roihuavat merkkitulet viedäkseen sanomaa muillekin. Lähtiessämme huokaamme helpotuksesta ja sanomme toisillemme: »Luojan kiitos, olemme vapautuneet viimeinkin noista ihmisistä!» — Silloin kuuluu kaukaisena hoilotuksena — uskomattomankin etäisyyden takaa — »jammershkuner».

28:s tammikuuta. — Aamulla palautti kapteeni Fitzroy Ponsonby-salmelta kaksi venettä takaisin ankkuripaikallemme ja läksi kahdella muulla matkalle tutkimaan Beagle-salmen läntistä päätä. Tämä sal-men sisin osa oli näöltään sangen eriskummallinen. Se oli pitkä vuo-rien välinen rotko, jota katse saattoi seurata aivan silmäkantamatto-miin.

Että salmi on yhteydessä meren kanssa, sitä todistivat useat va-lashirviöt, jotka suihkuttivat vettä eri suunnille. Kerran näin kahden hirviön — arvatenkin uros ja naaras — uivan hitaasti peräkkäin

noin kivenheiton päässä rannasta, jota pyökit koristivat riippuvien oksien. Purjehdimme hämärään asti, ja sitten pystytimme telttamme rauhaansa lahdenpoukamaan. Hiekkarannat ovat mitä suurinta ylellisyyttä ja kietouduttuamme villaisiin säkkeihimme on yömmepehmeällä hietikolla mitä mieluisin.

Kello yhteen asti seisoin vartiossa. Yössä on oma juhlallinen vaikutuksensa. Milloinkaan muulloin ei johdu mieleen, että me vaellamme niin kaukaisella maailman koikalla. Nyt viittaa siihen kaikki. Yön hiljaisuutta häiritsee vain teltoista kuuluva merimiesten raskas hengitys ja silloin tällöin yöllinnun kirkuminen. Saattaminen kaukaa kuuluva koiran ulvonta johtaa mieleen villien maan.

29:s tammikuuta. — Päivän sarastaessa tulimme kohtaan, missä Beagle-salmi jakaantuu kahteen haaraan. Me valitsimme pohjoisen väylän. Maisemat saivat entistä suuremman leiman. Pohjoispuoleiset korkeat vuoret olivat ikuisen lumien valkovaippaan kietoutuneina ja lukemattomat vesiputoukset laskevat metsän läpi ahtaaseen salmeen. Monessa kohden ulottuivat juhlalliset gletscherit pitkien vuorenselämiä aina vedenrajaan asti. Ei ole ihanampaa näkyä kuin gletscherin beryllinhohteinen sini, varsinkin kun vertaa sitä lumiaavikon elottomaan valkeaan. Kun jäävirrasta irtosi kappaleita mereen, oli salmi jäälautoineen pienoiskuva napamerestä. Saavuttuamme salmihaarakkeen läntiselle suulle purjehdimme monien tuntemattomien saarien lomitse kiertäen rannikkoa aina toisen haaran suuhun asti. Siitä palasimme takaisin ja 20-päiväisen retken jälkeen saavuimme jälleen laivallemme.

Eräänä helmikuun aamunä päätin kiivetä 2,600 jalan korkuiselle Tarn-vuorelle, joka on korkein kohta Port Famine lähistöllä. Veneellä kuljimme vuoren juurelle asti, ja siitä aloitimme ylösnousun. Metsä alkaa vuoksen rajasta, ja kahden ensimmäisen tunnin kuluessa menetin viimeisenkin toivonkipinän huipulle pääsemisestä. Metsä oli niin sakeaa, että joka hetki piti ottaa vaari kompassista. Kuvaamaton oli syvissä rotkoissa vallitseva synkkyys. Ulompana pauhasi hirmutuuli, mutta näissä syvänteissä ei tuulenhenki liikuttellut edes korkeimpien puitten lehtiä. Joka paikka oli niin synkkä, kylmä ja vetinen, etteivät edes sammaleet, sienet ja saniaisot löytäneet täällä jalansijaa. Laaksoissa oli vaikea ryömiä, sillä ne olivat suurten kaauneitten runkojen peittämät. Kun asteli näitä »luonnonsiltoja» myöten, niin saattoi vajota polvia myöten lahoon puuhun; toisinaan taas, kun tahtoi nojautua puunrunkoa vasten, olikin se vain vale-

puu, joka hajosi aivan kevyestä kosketuksesta. Vihdoin jouduimme kääpiömäisten puitten alueelle ja siitä kohta aukealle harjanteelle, joka johti huipulle. Täällä avautui meille Tulimaalle luonteenomainen näköala: säännöttömiä, paikoittain lumen peittämiä kukkulaketjuja, syviä kellanvihreitä laaksoja ja meren haarautumia, jotka pirstoivat maata useampaan suuntaan. Mutta ankara tuuli oli vihlovan kylmä ja ilma usvainen, jonka takia läksimme pian paluumatkalle. Laskautuminen ei ollut niin vaivalloista, sillä ruumiinpaino raivasi tietä ja liukuminen ja putoaminen tapahtuivat oikeaan suuntaan.

Tässä meressä kasvaa eräs merikasvi, joka ansaitsee tärkeytensä takia oman erikoisen kertomuksensa. Se on *Fucus giganteus*. Tätä kasvia kasvaa pakoveden rajaviivasta alkaen aina suuriin syvyyksiin asti sekä avonaisessa meressä että salmissa. Luulen, että Beagle-matkamme vältyimme joutumasta karille mainitun kelluvan kasvin takia. Sen alukselle tarjoama hyöty on ilmeinen tällä myrskyisellä seudulla ja varmaan ovat monet alukset pelastuneet haaksirikosta sen varoittamina. Ja kummallisinta on, että se kasvaa ja menestyy jättiläisaallokosta huolimatta.

Kapteeni Cook kertoo toisessa matkakertomuksessaan: »Kerguelenmaassa*) kasvavien meriruohojen varret ovat tavattoman pitkiä, mutta tuskin peukaloa paksumpia. Olen maininnut, ettemme muutamilla särkillä onnistuneet tapaamaan pohjaa 24 sylen pituisen laskinluodon avulla. Syvyys oli siis paljon suurempi. Koska tämä meriruoho, ei kasva pystysuorassa, vaan muodostaa sangen terävän kulman pohjaa vastaan ja jatkuu usean sylen pituudelta merenpinnalla, niin arvelen sen olevan ainakin 60 syltä pitkän.»

Hämmästyttävän suuri on tähän meriruohon tarttuneiden elävien olioiden sekä laji- että lukumäärä. Sukeutuisi kokonainen kirja, jos yrittäisi kuvata jonkun tällaisen meriruohotiheikön asukkaita. Merenpinnalla kelluvia lehtiä lukuunottamatta olivat sen lehdet valkoisia paksusta korallisammaleesta ja sen joka rakoseen on tunkeutunut lukemattomia äyriäiseläimiä. Kun ravistaa sen suurta yhteensyktynyttä juurikimppua, niin putoaa siitä kasoittain pikkukaloja, simpukoita, mustekaloja, äyriäisiä, merimunia, meritähtiä ja ihania säde-eläimiä. Joka kerta kun tarkastelin meriruohon oksia, havaitsin aina uusia merkillisiä eläinmuodostumia.

*) Eräs irrallinen saariryhmä Afrikan, Australian ja Eteläisen jääniären välillä.

Voin verrata näitä eteläisen pallonpuoliskon malttavia »merimetsiä» vain kääntöpiiriin väliin »maametsiin». Mutta jos viimeksi mainitut olisivat tuomitut kuolemaan, niin en uskoisi läheskään niin monen eläinlajin joutuvan häviöön kuin meriruohometsien tuhoutuessa. Täydellisesti riippuvaisia tästä kasvista ovat lukemattomat kalalajit, jotka elävät sen turvissa; näiden kasvien hävitessä häviäisivät myös kohta monet merimetsot, koskelot ja useat muut linnut, hylkeet ja delfiinit. Ja tulimaalainen, tämän kurjan maan surkea valtias, tekisi kannibaalijuhlansa kaksinkertaisiksi, asukasluku vähenisi ja vihdoin häviäisi kenties koko suku.

8:s kesäkuuta. — Aamulla varhain nostimme ankkurin ja kauas jäi Port Famine. Tuuli oli suotuisa, mutta ilmakehä niin sakea, ettemme paljoakaan nähneet ohikiitävistä maisemista. Mustat piivimöhkäleet peittivät vuoria, huipusta aina juureen asti. Mutta se, minkä erotimme näiden synkkien kummitusten lävitse, oli sangen mielenkiintoista: kalliohuiput, lumikentät ja siniset gletscherit rajoittivat näköpiiriä eri korkeuksissa ja etäisyyksissä! Tuskinpa voisi kuvitella toista tilannetta, missä ihmisellä olisi vähemmän arvovaltaa. Luonnon efottomat voimat, jää, lumi, tuuli ja vesi — kaikki keskenään taistelussa ja kuitenkin yhtyneinä taisteluun ihmistä vastaan — vallitsevat täällä kaikessa herruudessaan.

10:s kesäkuuta. — Aamulla yritimme niin nopeaan kuin suinkin päästä Tyynelle valtamerelle. Läntinen rannikko on enimmäkseen graniitti- ja vihreäkivikukkulaita, matalia, pyöreitä ja aivan hedelmättömiä. Suurten saarten ulkopuolella on tuhatlukuisesti kareja, joita merenhyrskyt valelevat taukoamatta. Matkasimme ensin itäisen ja läntisen raivottaren välitse. Hiukan pohjoisempaan on aalokko niin vaahtoisa, että merta kutsutaan »jinnunradaksi». Sellaisen merenrannan näkeminen kummittelee maalla asuvan unissa viikon päivät haaksirikkoina, kuolemana ja hirveinä vaaroina. Tämä oli viimeinen kuva Tierra del Fuegosta ja sen kera jätimme maalle ikuiset jäähyväiset.

3. CHILE.

23:s kesäkuuta. — Beagle laski ankkurinsa myöhään yöllä Valparaision lahdelta, Chilen pääsafamassa. Aamun koittaessa näkyi kaikki mitä kaunneimmassa valossa ja meidät täytti harras mielihyvä tunne. Tulimaasta tulleeille oli ilmasto verraton. Ilma oli kuivaa, taivas kuu-

Iakas ja sininen ja aurinko niin heleässä loistossa, että koko luonto näytti hehkuvan elämää. Näköala ankkuripaikalta on verrattoman ihana. Aconcagua on harvinaisen komea! Tämä jättiläismäinen, keilamuotoinen tulivuori on Chimborassoa korkeampi, sillä Beaglen upseerien tekemän mittauksen mukaan on sen huippu 3,200 jalkaa merenpinnan yläpuolella.

Kordillerien kauneus johtuu ilmakehän kuultavuudesta. Ilman tulien — auringon vaipuessa Tyynen mereen — väreilivät sen särmikkäät ääriviivat ihmeteltävän heleästi vienoin, vaihtelevin värein.

Kasvullisuus on hyvin niukka. Lukuunottamatta muutamia syviä laaksoja ei missään näy puita. Niukasti ruohoa ja matalaa pensaikkoa on siellä täällä kukkuloitten loivemmillä rinteillä. Kun muistaa, että Andien tämä sivu on 350 penikulman päässä etelään kokonaan läpítunkemattoman metsän peittämä, niin tuntuu vastakohta varsin merkilliseltä.

Tein useita laajoja retkeilyjä kootakseni luonnonhistoriallisia esi-
neitä. Siihen onkin tämä maa hyvin lupaava. Siellä kasvaa ihania kukkia, ja kuten muuallakin kuivassa ilmastossa on kasveilla omituinen ja väkevä tuoksu. Se tarttuu vaatteisiinkin pensaikossa kulkiessa. Jokainen päivä oli yhtä ihana kuin edellinenkin. Miten erilailla ilmasto vaikuttaakaan elämännautintoon! Sängen erilaisin tuntein katselemme mustaa, puoliksi pilviin peittynyttä vuorta ja säteilevässä päivänvalossa näkyvää autereista harjannetta! Toinen saa mielen ylevään vireeseen, toinen soinnuttaa koko sielun iloiseksi ja onnelliseksi.

Chile on kapea maakaistale Kordillerien ja Tyynen meren välillä. Sitä halkoo moni vuoriharjanne, jotka täällä ovat yhdensuuntaisia suuren vuoriselänteen kanssa. Uloimmaisen vuorijonon ja Kordillerien päälinjan välillä on matalia laaksoja, jotka yhtyvät toisiinsa ahtaitten solien kautta. Niissä sijaitsevat tärkeimmät kaupungit, kuten San Felipe, Santiago ja San Fernando. Nämä rotkot eli tasangot sekä poikkilaakso, jotka yhdistävät niitä merenrannikkoon, ovat epäilemättä entisiä syviä merenlahtia. Aikaisemmin on Chile ollut Patagonian kaltainen maan ja veden jakautumisessa. Tämä yhdenkaltaisuus pistää silmään silloin, kun sumukerros peittää vaipan tavoin maan alavimpia kohtia. Valkeasta usvasta, mikä ajautuu rotkoihin, muodostuu lahtia ja poukamia ja siellä täällä pilkistää yksinäinen vuorenkukkula, samoin kuin se aikoinaan kohosi saarena merestä. Tasaiset laakso ja rotkot säännöttömien vuorten välissä antavat maallemme oudon ja mielenkiintoisen viehätöksen.

16:s elokuuta. — Illalla olimme Glocken-vuorella, jonka korkeus on 6,400 metriä. Riisuiimme satulat hevosilta ja teimme muitakin valmistuksia viettääksemme yön täällä. Ilta oli suloinen ja ilma niin kirkas, että saatoimme selvästi erottaa ankkuroivien laivojen mastot Valparaison lahdessa pieninä mustina viivoina 26 maantieteellisen penikulman etäisyydestä. Purjelaiva näytti lumivalkealta pilkulta.

Ihana oli laskeva aurinko; laaksot olivat jo pimeät, kun Andien lumihuiput vielä hohtivat ruusuisina. Yön tullessa viritimme tulen, paistoiimme charqui'ta (kuivaa naudanlihaa), keitimme matee'ta ja voimme hyvin. Efämä luonnonhormassa toi sanomattoman mielihyvän tunteen. Ilta oli hiljainen ja tyyni; vain vuori-bizcachan (pieni eteläamerikkalainen jyräjä) kimeä ääni ja kehrääjän kirkuminen häiritsi joskus hiljaisuutta. Eipä monikaan lintu eikä hyönteinen viihdy näillä kuivaneilla, hedelmättömillä vuorilla.

17:s elokuuta. — Aamulla kapusin vuorenrintettä ylös. Tämä kallio oli, kuten moni muukin, täynnä halkeamia. Tein silloin merkittävän huomion, nimittäin sen, että useat murtopinnat olivat aivan verokset, ikäänkuin halkeaminen olisi tapahtunut edellisenä päivänä; toiset pinnat alkoivat juuri jäkälöityä, elleivät jo olleet jäkälän vallassa. Olin täysin varma siitä, että halkeamat olivat ehtimiseen sattuvien maanjäristysten aikaansaamia, enkä siis tuntenut halua viipyä tämän hataran massan röykkiöillä.

Vietimme koko päivän kukkulalla, ja se olikin harvinaisen nautintorikas päivä. Chile näkyi kuin kartalla. Kukapa ei hämähästyisi sitä ihmeellistä voimaa, joka on nostanut nämä vuoret, ja vielä enemmän niitä pitkiä aikakausia, jotka ovat kuluttaneet vuorista äärettömiä massoja ja siirrelleet niitä alemmaksi. Mieleen muistuvat Patagonian suunnattomat kivirauniot, jotka ovat kotoisin täältä ja jotka Kordillereille kasattuina koroittaisivat niitä monta tuhatta jalkaa. Ollessani siinä maassa ihmettelin, kuinka jostakin vuorenselänteestä on voinut irroittautua sellaisia massoja vuoriston kokonaan häviämättä. Mutta alkäämme ihmetelkö sitä! Kaikkivoipa aika pystyy musertamaan vuoria soraksi ja mudaksi, vaikkapa ne olisivat jättäjäisuuriset Kordillerit.

4. CHILOË.

21 p:nä marraskuuta laskimme ankkurin San Carlos'in satamassa, Chiloë'n pääkaupungissa. Tämä saari on 90 penikulman pituinen ja noin 40 penikulman levyinen. Maa ylenee kumpuilla ja on ylt-

yleensä metsän peitossa, lukuunottamatta sinne tänne sirotettuja vihereitä kohtia, jotka ovat savirakennusten ympärille raivattua pelto-
maata. Etäämpää katsoottuna muistuttaa maa Tulimaata, mutta lähelle tultua ovat metsät paljon ihanammat. Monet kauniit, ikivihantat, trooppillisiaatuiset puut ja kasvit viehättävät täällä silmää, sen sijaan että rannikot etelämpänä ovat synkän pyökkimetsän verhoamat. Ilmanala on kuitenkin talvella varsin ilkeä, kesällä sen sijaan siedettävämpi. Luulen, ettei lauhkeissa vyöhykkeissä yleensä ole montakaan seutua, jossa sataisi niin hirveästi. Tuulet ovat myrskyisät, tavas alati pilvessä ja harvinainen on kokoviikkoinen poutasää. Vaikeata on nähdä edes vilaukseltaakaan Kordillerejä. Ensi retkemme kestäessä tapahtui se vain kerran ja juuri auringonnousun edellä, jolloin Oforno-tulivuori näyttäytyi uljain ääriviivoin. Omituista oli nähdä vuorenhahmon verkalleen häipyvän auringon kohotessa itäisen taivaan loistoon.

Asukkaat näyttävät ihonvärinsä ja tanakan vartalonsa takia omaavan noin kolme-neljäosaa intiaaniverta suonissaan. He ovat tyytyväistä, hiljaista ja ahkeraa kansaa. Vaikka tuliperäisten vuorilajien murenemisesta syntynyt maa on hedelmällistä, eivät viljelyskasvit, jotka vaativat paljon auringonpaistetta, menesty ilmanalan takia. Laidunmaatakin on niukalti voidakseen elättää suurempia kotieläimiä, josta syystä asukkaat käyttävät pääravintonaan sianlihaa, perunoita ja kaloja. Heidän pukunsa on vahvaa villakangasta; itse he sen valmistavat ja värjäävät indigoväreillä tummansiniseksi. Mutta yleensä osoittautuu väestö varsin taitamattomaksi, päättäen heidän oudonlaisesta tavastaan kyntää, kehrätä, jauhaa viljaa ja rakentaa veneitä.

Metsät ovat niin tiheät, että vain rannikolla ja sen edustalla olevilla pikku saarilla on asutusta. Ja tiet ovat niin vajoavia ja rämeisiä, että niillä tuskin voi liikkua. Asukkaat liikkuvatkin tulimaa-
laisten tavoin kiertäen rantaa myöten tai soutaen. Välistä onkin viimeksimainittu tapa ainoa keino siirtyä talosta toiseen.

Jos kohta ravintoa on tarjolla yllin kyllin, on väestö kuitenkin kovin köyhää. Ei ole mitään työnkysyntää, ja niin ollen eivät alemmat luokat voi hankkia itselleen vähäpätöisimpiäkään ylläilyksiä. Suuri rahapula vallitsee. Näin kerran erään miehen kantavan selässään hiilisäkkiä ostaakseen sillä jonkun pikku esineen ja toisen kokonaista permantoa vaihtaakseen sen viinipulloon. Kaikkien liike-
miesten täytyy olla samalla kauppiaita ja myydä vaihetuksella saami-
ansa tavaroita.

25:s marraskuuta. — Sade valui virtanaan! Luonto koko Chiloën itäsvuolla on samankaltaista. Se on laaksojen katkoma ja saariin pirstoutunut tasanko, kokonaan läpäisemättömän mustanvihreän metsän peittämä. Äyräillä töröttävät pienet talot korkeine kattoineen ja niitä kiertää viljelty pelto.

30:s marraskuuta. — Aikaisena sunnuntaiamuna saavuimme Castroon, Chiloën vanhaan pääkaupunkiin, joka on nykyisin mitä yksinäisin ja hylättyin paikka. Vielä oli havaittavissa espanjalaiselle kaupungille tavanomainen nelikulmainen pohjapiirros. Katuja ja toreja peitti nyt hieno, vihreä ruoho ja lampaat kävivät niillä laitumella. Kesellä kaupunkia seisoi kokonaan laudoista tehty kirkko, ja se näytti sängen kunnianarvoiselta ja kauniilta. Paikan köyhyyttä kuvaa sekin seikka, että eräs meikäläinen ei saanut koko kaupungista ostetuksi yhtä naulaa sokeria tai tavallista veistä, vaikka kaupungin asukasmäärä nousi useampaan sataan. Ei ainoallakaan ollut kelloa. Eräs ukko, jonka uskottiin omaavan erinomaisen aikavaiston, sai soittaa kirkonkelloja umpimähkään.

Laivamme äkkinäinen ilmutuminen oli ylen harvinainen tapaus tässä rauhaisassa ja syrjäisessä maailmansopessa, ja melkein kaikki asukkaat tulivat rannalle katsomaan telttamme pystyttämistä. He olivat hyvin kohteliaita ja tarjosivat meille asuntoa, vieläpä lähetti eräs mies meille lahjaksi tynnyrillisen omenaviiniä. Iltapäivällä olimme kunniastervehdyksellä kuvernöörin luona, joka oli hiljainen, vanha mies ja joka ulkoasussaan ja elämäntavoissaan tuskin oli etevämpi englantilaista maanvuokraajaa. Illalla alkoi sataa rankasti, mikä vaivoin sai katselijajoukon lähtemään matkaansa. Eräs intiaani-perhe, joka oli tullut kaupantekoon Castroon, majaili telttamme lähitöllä ilman mitään suojaa rajuihmaa vastaan. Aamulla kysyin eräältä nuorelta intiaanilta, joka oli märkä ihoa myöten, miten hän oli yönsä viettänyt. Sängen tyytyväisen näköisenä vastasi hän: »Muy bien, señor!» (Mainiosti, herra!)

Neljänä seuraavana päivänä purjehdimme etelään päin. Maan luonto oli yhä samaa, mutta asutus paljon harvempaa. Suurella Tanqui-saarella oli tuskin viljeltyä kohtaa, ja joka puolella varjostivat puut merenrantaa. Eräänä päivänä näin hiekkakivikallioilla muutamia ihania rabarberia muistuttavia panke-kasveja. Asukkaat syövät niiden happamia varsia ja valmistavat niistä mustaa väriä. Kasvin lehdet ovat pyöreähköt, mutta syväuurteiset. Mittasin kerran yhden lehden, jonka halkaisija oli lähes kahdeksan jalkaa ja kehän pituus kaksikymmentäneljä jalkaa. Varsi on hiukan kyynärää pitempi ja kannattaa neljää jopa viittäkin jättiläislehteä.

Illalla saavuimme S:t Pedro-saarelle. Kolme päivää viivyimme tässä satamassa, ja kerran yritin kapteeni Fitzroy'n seuraamana nousta S:t Pedron huipulle. Yritys ei onnistunut, sillä metsän läpi oli mahdoton päästä. Ei voi kuvitella sen sekasotkuisempaa rykelmää häviötilassa olevia puita. Jalkamme eivät koskettaneet maanpintaa, sillä me liikuimme 10 jopa 15:kin jalkaa sen yläpuolella. Laivamiehet mittasivat piloillaan pohjaluodin avulla syvyyttä. Toisinaan kuljimme nelinryömin pehkaantuneitten, lahoavien runkokasojen alitse.

Vuoren alemmilla rinteillä oli ihaniin, hyvänhajuisiin puihin punnoutunut suikertavia bambuja ja ruokoja. Tänne sullottuina olimme kuin kalat verkossa, jotka rimpuilevat pelastuakseen kuoleman kourista. Ylempänä voittavat pensaat alaa, vain siellä täällä on joku punainen setripuu tai kuusi. Mielihyväkseni tapasin täällä jälleen noin 1,000 jalan korkeudella vanhat tuttavamme, etelän pyökit. Mutta ne olivat viheliäisiä ja kääpiömäisiä. Luulenkin, että olimme niiden pohjoisimmalla rajalla. — Toivottomina täytyi meidän lopettaa kiipeäminen.

13 p:nä purjehdimme Chonos-saarille, vieläpä hyvällä onnella, sillä seuraavana päivänä puhkesi hirmumyrsky, riehuen raivokkaana tulimaalaiseen tapaan. Valkeat pilvimöhkäleet kasautuivat tumman siniselle taivaalle, ja niiden alle ajautui hajallinen usvakerros. Toinen toistaan korkeammat vuoriketjut hämöttivät vain tummina haamuina, ja mailleen painuva aurinko heitti keltaisen hohteen metsäiseen maahan, kuten väkiviinaliekki ihmisen kasvoihin. Vesi kuohui valkeavaahtoisena; tuuli lepäsi hetken ja vonkui sitten touvistossa kumeana yltäneellä vimmallä. Näky oli ylevä! — Ihana sateenkaari ilmestyi muutaman minuutin jälkeen, ja vedenpintaa pitkin vyöryvien, pirstoutuneitten aaltojen kimmellys jatkoi sen tavallista puoli-kaarta, niin että siitä syntyi mil'tei täydellinen ympyrä!

Viivyimme täällä kolme päivää. Sää oli edelleen ilkeä; meille se oli melkein yhdentekevää, koska kerran kaikki saaret ovat luoksepääsemättömiä. Rannikko on niin särmikäs, että kulkijan on alituisesti kavuttava ylös ja alas teräviä kiilleluskekalloita pitkin; ja mitä tulee metsiin, niin olivat käsiimme, kasvoihimme ja sääriimme jääneet selvät merkit osoituksena siitä huonosta kohtelusta, jota saimme kea yrittäessämme tunkeutua salattuun sydänmaahan.

18 p:nä joulukuuta viilsimme jälleen merta ja 20:ntenä sanoimme jäähyväiset etelälle. Laivamme etukeula oli nyt ohjattu suotuisan tuulen vallitessa pohjoista kohden. Kap Tres Montés'ilta purjehdimme verkalleen pitkin myrskynpieksemää rannikkoa. Seuraavana päivänä

löysimme erään sataman, joka saattaisi olla suureksi hyödyksi vaarallisella rannikolla hätään joutuneelle laivalle. Sen tuntee helposti 1,600 jalan korkuisesta kukkulasta, joka on vielä kekomaisempi muodoltaan kuin kuuluisa »Sokerikeko» Rio Janeirossa. Seuraavana päivänä pääsin onnellisesti tämän kukkulan huipulle. Yritys oli vaikea, sillä vuoreнкуеет olivat niin jyrkät, että usein sai käyttää oksia tikapuina. Muutamat kohdat olivat ihanien nuokkuvien verenpisaroiden peitossa, ja niiden välitse oli sangen tukalaa tunkeutua. Suurimman mielihyvän näissä villeissä maissa tuottaa nousu vuorenhuipulle. Mielen täyttää epämääräinen odotuksen tunne, ikäänkuin ilmestyisi jotain outoa näkyviin, ja vaikka siinä usein pettyykin, niin yhä uudelleen joutuu sen tunnelman valtaan. Jokainen on kokenut sitä riemua ja ylpeyttä, mikä sykäyttää rintaa silloin, kun korkealta katselee laajaa näköalaa. Näissä oudoissa, villeissä maissa hiipii sydämeen vielä eräs turhamielisyyden tunne, että on muka ensimmäinen ihminen, joka tälle huipulle on kiivennyt tai tätä näköalaa ihaillut.

Onko joku toinen käynyt tällä paikalla? — se ajatus vaivaa aina mieltä. Vaarnainen puupaia tutkitaan yhtä tarkasti kuin olisi se hieroglyyfinen arvokas esine. Tämän tunteen innoittamana keksin kerran heinistä kyhätyn majailupaikan rannikon jylhimmästä kohdasta. Hämmästyneenä katselin tulensijaa ja huomasin, että aseena oli käytetty kirvestä. Koko leiripaikka viittasi siihen, että kävijä olisi ollut intiaani, mutta tuskinpa niin kuitenkaan oli ollut laita, sillä koko heimokuntahan on täältä sammunut sen kristillisen tavon hävittämänä, joka yhdessä uskulla teki intiaaneista sekä kristittyitä että orjia. Arvelin yksinäisen miehen, joka oli laatinut leirinsä tähän kesyttömään seutuun, olleen haaksirikkoutuneen merimiesraukan; varmaankin on hän viettänyt rannikkoa samoillellaan tässä surullisen yön.

28:s joulukuuta. — Sääet olivat edelleen yhtä kurjat, ja aika kävi pitkäksi, kun myrskyt herkeämättä häiritsivät tehtäviämme. Illalla havaitsimme toisen pienen sataman, jonne purjehdimme ja laskimme ankkuriin. Rannalla huomasimme miehen, joka huiskutti meille paidallansa. Kohta irroitettiin vene ja lähetettiin noutamaan rannallaolijat. Miehiä oli kuusi. He olivat karanneet eräästä amerikkalaisesta valaslaivasta ja nousseet maihin menetettyään venheensä meren tyrskyissä. He olivat vaeltaneet rannikkoa edestakaisin jo 15 kuukautta, aavistamatta, minne mennä. Mikä sanomaton onni näille miehille, että huomasimme sataman! Ilman tätä sattumaa olisivat he saaneet vaeltaa rannikkoa elämänsä loppuun asti. Paljon kovaa he

olivat kokeneet ja yksi heidän tovereistaan oli kalliolta pudotessaan heittänyt henkensä. Heidän oli välistä ollut pakko kulkea eri teitä ravinnon saannin takia, ja tämä seikka selittääkin äsken kertomani leiripaikan löydön. Kun ottaa huomioon heidän pitkäaikaisen oleskelunsa vaiheet ja kokemukset täällä, ihmetyttää heidän erinomainen ajan laskemisensa, sillä siinä olivat he tehneet vain neljän päivän virheen.

1:nen tammikuuta 1835. — Uusi vuosi on alkanut tälle seudulle sopeutuvien juhfallisuuksin. Luoteesta nouseva ankara myrsky sateineen ilmaisi tulonsa! Luojaalle kiitos, että meidän ei tarvitse katella sitä loppuun asti. Me keinumme kohta Tyynellä mereellä, missä sininen ilmakenä julistaa, että pilvien takana päittemme päällä on taivas.

Yöllä 19:ntenä oli tulivuori Oforno toiminnassa. Keskiyön vaiheissa huomasi vartio tuiketta, joka muistutti suurta tähteä. Tuo kirkas ilmiö kasvoi verkalleen aina kello kolmeen asti, jolloin saimme nähdä komean näytelmän. Katsellessamme sitä havaitsimme tummia kappaleita syöksyvän punaisesta valonhohteesta ja jälleen putoavan. Valo heijastui kirkkaasti kauas vedenpinnalle. Aamulla oli tulivuori levossa.

Eräänä päivänä päätimme, että seuralaisemme mr King ja minä ratsastaisimme Castroon ja sieltä poikki saaren länsirannalla olevaan Capella du Cucac'iin. Kun olimme vuokranneet hevosen ja palkanneet oppaan, lähdimme matkalle 22 päivän aamuna. Alkutaipaleella liittyi seuraamme eräs nainen kahden nuorukaisen kera, sillä heillä oli sama matka. Jokainen iloitsee tällaiselle matkalle aikoesaan siitä, että saa matkaseuraa.

Alussa oli maa vaihtelevaa, vuoroin kukkuloita, vuoroin laaksoja. Castroa lähetessä muuttui se sangen tasaiseksi, mutta pysyi kuitenkin melkoisen korkeana. Tie on merkillinen, se on näet kauttaaltaan laskeutu suurilla puunrungoilla. Leveitä puita on pantu pitkittäin ja kapeita poikittain maahan. Kesäisin ei tämä tie ole tuiki kelvoton, mutta talvella on se sateiden takia liukas. Tällaista ratsastaminen olisi vaarallista, jollei Chiloën hevonen olisi kehittynyt niin varovaiseksi. Kun se astuu epävakaita tienteä, missä palkit ovat irrallaan, niin hypähtää se nopeasti ja kevyesti palkilta toiselle kuin koira. Korkea metsä reunustaa tienteä molemmin puolin, ja puiden runkoja kiertävät köynnöskasvit. Välistä oli tie perin yksitoikkoinen ja usein se kätkeytyi syvän metsän varjoon tai päättyi mutkittelevana polkuna jyrkälle kukkulalle. Vaikka San Carlos'ista Castroon on vain 50 kilometriä, niin on tien rakentaminen ollut suurenmoinen työ. Varhaisempina aikoina

on varmaan moni ihminen sortunut metsään yrittäessään tunkeutua sen lävitse. Ensimmäinen, jolle se onnistui, oli eräs intiaani. Hän ryömi kahdeksassa päivässä metsän läpi ja tuli San Carlos'iin. Espanjan hallitus antoi hänelle siitä palkinnoksi palan maata. Pitkin kestää kuljeskelevat intiaanit metsissä, mutta enimmäkseen vain siellä, missä kasvullisuus ei ole kovin tiheätä. He etsivät puolivillejä nautaeläimiä. Kerran oli eräs intiaani huomannut englantilaisen purren, joka oli ulompana olevalla rannikolla kärsinyt haaksirikon. Miehistö oli joutunut kurjaan tilaan ja tuskinpa on luultavaa, että he ilman intiaanin apua olisivat osanneet kulkea ahtaan metsän läpi. Eräs miehistä oli kuollut väsyttävän matkan takia.

Päivä oli ihana, ja lukemattomat kukkivat puut täyttivät ilman suloisella tuoksullaan; kuitenkin ei se kyennyt täysin hälventämään metsän kolkkoa kosteuden tuntua. Sitäpaitsi antavat luhistuvat puunrungot, jotka seisovat kuin luurangot, oudon leiman näille aarniometsille. Heti auringonlaskun jälkeen leiriydyimme yöksi. Seuraajattaremme, joka oli sangen sievä ja kuului Castron ylhäisimpiin perheisiin, ratsasti kuin mies. Hän samoin kuin nuorukaisetkin käyttäytyivät vaatimattomasti. Heillä oli ruokaa mukanaan, mutta koko aterian ajan katselivat he meidän syömistämme, niin että nolostuneina kestitimme viimein koko seuran. Yö oli pilvetön ja sydän ailahti mielihyvystä katselessamme tummaan metsään paistavia tähtisikermiä.

23:s tammikuuta. — Aamulla varustauduimme aikaisin matkalle ja saavuimme kello kaksi hauskaan, rauhaisaan Castron kaupunkiin.

4:s helmikuuta. — Purjehdimme pois Chiloëstä. Luulen, että jokainen tunsu itsensä onnelliseksi saadessaan sanoa sille jäähyväiset. Jos voisi unohtaa maan synkkyyden ja talven loppumattomat sateet, niin muistelisi Chiloëta ihastuttavana saarena. Oma viehätöksensä oli myös säällittävien asukkaitten vaatimattomassa ja nöyrän kohteliassa käytöksessä.

5. MAANJÄRISTYS.

20:s helmikuuta. — Baldivian (Chilessä) aikakirjojen mukaan on tämä päivä tärkeä ankarasta maanjäristyksestä, joka on vielä vanhimpien asukkaitten muistissa. Olin silloin maalla ja olin juuri laskeutunut lepäämään metsässä.

Äkkiä se tapahtui ja kesti kaksi minuuttia, vaikka aika tuntui kovin pitkältä. Maan huojunta tuntui selvästi. Vavahdukset tulivat

seuralaisteni ja omasta mielestäni suoraan idästä, mutta muut arvelivat niiden tulevan lounaasta, mikä siis todistaa, kuinka vaikeata on tarkata tärähdysten suuntaa. Helposti saattoi seistä pystyssä, mutta päättä alkoi huimata. Maan liike muistutti laivan liikuntaa voimakkaassa, tiheässä aallokossa. Saattoi myös kuvitella mielessään luistelemista ohuella jäällä, mikä notkuu ruumiinpainon alla.

Maanjäristys tuhoaa yhdellä iskulla kaiken, mikä liittyy ihmisen varhaisimpiin muistoihin. Maa, kaiken kestävän järkähtämätön tunnusmerkki, on heilahtanut jalkojemme alla kuin kaarna sulassa aineessa. Sekunnissa on sieluun tullut outo turvattomuuden tila. Metsässä tunsin vain maan vapisevan, ja kun tuuli heilutti puita, en havainnut sen seurauksia. Kapteeni Fitzroy ja upseerit olivat järjestyksen aikana kaupungissa, ja siellä oli näky ollut kauhistuttava; sillä vaikka puusta tehdyt talot eivät kaatuneetkaan, niin saivat ne kuitenkin sellaisen täräyksen, että laudat ratisivat ja ryskivät. Mitä suurimman kauhun valtaamina syöksyivät ihmiset kadulle. En ihmettele, että ilmiö aiheuttaa kauhuntunteen ihmisissä, jotka kerrankin ovat tunteneet maanjäristyksen. Metsässä oli järjitys mielenkiintoisin, mutta ei suinkaan hirvittävin. Sangen omituisesti vaihtuivat vuoksi ja luode. Tärähdys sattui pakoveden aikana, ja eräs rannalla ollut vanha vaimo kertoi minulle, miten vesi oli noussut nopeasti vuoksen rajaan asti ja yhtä pikaisesti laskeutunut entiseen tasoonsa; tämän saattoi havaitakin rantahietikon kastumisesta.

22:nä helmikuuta. — Purjehdimme Baldiviasta ja 4 päivänä maaliskuuta saavuimme Concepcion'in satamaan. Koko rannikko oli huonekalujen ja puiden vallassa, aivan kuin tänne olisi ajautunut tuhansia laivanlasteja tavaraa. Paitsi tuoleja, pöytiä, kirjahyllyjä j.n.e. oli siellä kokonaisia talonkattoja ja tavara-aittoja ovet levällään sekä suuria säkkejä puuvillaa, yerbaa ja muuta arvokasta tavaraa sekaisin pikkin rantaa. Kiertäessäni saaria huomasin rannoilla lukuisasti kivilohkareita, jotka niitä peittävistä merentuotteista päättäen olivat äskettäin joutuneet maalle. Erään kiven pituus oli kuusi, leveys kolme ja korkeus kaksi jalkaa.

Seuraavana päivänä astuin maihin Talkahuanossa ja ratsastin myöhemmin Concepcioniin. Kumpikin kaupunki tarjosi mitä hirveimmän ja kuitenkin mitä mielenkiintoisimman näyn.

Maanjäristys alkoi $\frac{1}{2}$ 11 aamulla, mutta jos se olisi sattunut keskiyön aikaan, niin olisi uhrien lukumäärä ollut paljon suurempi; nyt jäi se alle sadan. Concepcionissa suistuneet rakennukset olivat suurina

rauniokasoina, ja Talkahuanossa oli vain tiilikivipatsaita, hirsii ja siellä täällä kohoavia muurinseinämiä jäljellä.

Concepcionin nähtyäni on minun vaikea käsittää, kuinka niin suuri osa asukkaista vältti vaaran. Useassa kohden olivat talot kaatuneet kadullepäin ja muodostivat murskaantuneina suuria kasoja keskelle tietä. Mr Rous, Englannin konsuli, kertoi minulle syöneensä aamiasta juuri silloin kun ensimmäinen tärähdys sai hänet lähtemään talosta. Tuskin oli hän ennättänyt ulos, kun toinen puoli rakennuksesta kaatui maahan. Hänellä oli ollut sen verran mielenmalttia, että käsitti olevansa varmimmassa turvassa juuri syntyneellä kasalla, jos vain pääsisi sille. Ja kun hän ei kyennyt maan huojunnan takia pysymään pystyssä, niin kulki hän nelinryömin. Samassa kun hän oli päässyt rauniokummulle, rysähti talon toinenkin puoli ja suuret hirret olivat iskeä häntä päähän. Milt'ei sokeana ja tukehtuneena pölystä, joka pimitti koko taivaan, tuli hän viimein kadulle. Jyräys seurasi jyräystä aina muutaman minuutin väliajalla, kukaan ei rohjennut lähestyä raunioita, kukaan ei tiennyt, sortuiko par'aikaa sukulainen tai paras ystävä avun puutteessa. Katot lysähtivät liesien yli ja kaikkialla leimahtivat liekit ilmaan. Sadat oli syösty perikatoon ja harvat saivat sinä päivänä ravintoa. Voisiko kuvitella sen onnettomampaa tai kaameampaa näytelmää.

Kapteeni Fitzroy on kirjoittamassaan kertomuksessa kuvannut niitä mahtavia laineita, jotka tulvahtivat mereltä Talkahuanon yli. Poukamassa olivat ne yhtenä ainoana kuohuna, mutta missä ne vain kohtasivat vastarintaa, hyrskähtivät ne yli kiskoien puita ja majoja mukaansa ja syöksyen jättiläisvoimin hurjasti eteenpäin. Miten peloittavia olivatkaan aallot, jotka kolmesti hyökkäsivät kaupungin yli hävittäen sen milt'ei kokonaan! Suuret suolavesilammikot peittivät katuja, ja lapset, käyttäen pöytiä ja tuolia venheinään, olivat yhtä onnellisia kuin heidän vanhempansa onnettomia. Mutta hyvältä tuntui nähdä ihmisten osoittavan uljasta miehuullisuutta ja toimeliaisuutta raskaitten kokemustensa jälkeen.

Maanjäristys yksin riittää tuhoamaan maan menestyksen ja onnen. Jos nykyisin lepäävät maanalaiset voimat alkaisivat työskennellä esimerkiksi Englannissa, kuten muinaisina geologisina aikakausina on täytynyt tapahtua, niin mikä täydellinen muutos tulisikaan maan koko rakenteeseen! Miten kävisi korkeitten kivimuurien, tiheään asuttujen kaupunkien, suurten tehtaiden ja kauniitten julkisten ja yksityisten rakennusten? Kun uusi aikakausi, maanalaisin mahdein, alkaisi yön hiljaisuudessa ankaralla jyrähdyksellä, niin kuinka kauhea olisikaan

hävitys! Englanti tekisi äkkiä vararikon; kaikki arvopaperit, kaikki tili- ja asiakirjat olisivat yhdellä lyönnillä tuhotut. Hallitus olisi voimaton kohottamaan valtikkaansa, säilyttämään arvoansa, ja väkivallanteot ja ryöstöt riehuisivat esteettä. Kaikissa suurissa kaupungeissa raivoaisi nälänhätä, ja rutto ja kuolema seurasivat sen jälkiä.

6. KORDILLERIT.

11 päivänä maaliskuuta ankkuroimme Valparaisossa ja pari päivää sen jälkeen olin valmis nousemaan Kordillereille. Tästä osasta Chileä on kaksi rotkotietä Andien yli Mendozaan ja vuoren idänpuoleisille tasangoille. Eniten käytetty on Aconcagua- eli Uspallata-sola, jonkun matkaa pohjoiseen pääkaupungista; toinen, Portillo-niminen sola on etelään päin kaupungista ja vähän lähempänä sitä. Viimemainittu on korkeampi ja lumivyöryjen takia vaarallisempi. Siitä syystä on se vähemmän käytetty ainakin tähän vuodenaikaan.

18:s maaliskuuta. — Astuimme Portillo-solaa kohti. Santiagon sivuutettuamme vaelsimme lakean, auringonpaahtaman tasangon yli ja saavuimme iltapäivällä Mayo'lle, joka on yksi Chilen mahtavimpia jokia. Täällä ei sen laakso ole kovin leveä, mutta se on sangen hedelmällinen. Lukuisat talot ovat viini- ja puutarhojen ympäröimät. Omena-, luumu- ja kirsikkapuut ovat täynnä kypsiä, ihania hedelmiä.

Vietimme yön eräässä majassa ja nautimme rajattomasti vapaudestamme. Asutuilla seuduilla ostimme polttopuita, vuokrasimme laidunmaata eläimiämme varten ja majailimme niiden kera jossakin kedon kulmauksessa. Meillä oli rautainen pata mukanamme ja siinä keitimme ruokamme. Me söimme ateriamme pilvettömän taivaan alla emmekä kärsineet mitään puutetta. Oppainani olivat Mariano Conzales, joka jo aikaisemminkin oli minua opastanut, ja »arriero» (muulinajaja) kymmenen muulin ja »madrinan» kera.

«Madrina» eli kummi on hyvin tärkeä tekijä. Se on vanha, vakava muulitamma, pieni kello kaulassa, ja mihin ikänä se menee, sinne seuraavat muulit kuin kiltit lapset. Kun useita suuria muulilaumoja on samalla laitumella, saa ajaja muulinsa erotetuksi laumasta ohjaamalla madrinansa hiukan loitolle ja helisyttämällä sen kulkusta; silloin lähtevät omat muulit heti laumasta tuntiessaan tutun kellonkilinän, vaikka laumaan kuuluisi 200—300 eläintä.

19:s maaliskuuta. — Jatkoimme ratsastusta laaksoa myöten. Jouduimme yhä korkeammille seuduille, missä asutus oli jo harvempaa. Maa oli hyvin viljavaa kaikkialla, missä vain oli tarpeeksi vettä.

Matka maapallon ympäri — 3

Maypo pauhasi kuin meri vyöryessään suurten, pyöreiksi hioutuneitten lohcareitten yli. Jo kaukaa kuului joen pauhaava kohina toistensa yli vierivien kivien takia. Yötä päivää — taukoamatta — kaikui tämä kivien ryske. Mutta sulosointuisena hiveli se geologin korvia. Tuhannet ja taas tuhannet kivet kierivät rymisten samaan suuntaan vetäen yksitoikkoista virttään. Kuin elämän kiitävät minuutit rientävät ne kohti päämääräänsä palaamatta takaisin. Valtameri on niiden läisyys, ja sitä kohti viittaa tämän villin soiton jokainen sävel.

Niin usein kuin olen ollutkin tilaisuudessa näkemään muta-, hiekka- ja mukulakivikerrostumia, joiden vahvuus on useita tuhansia jalkoja, olen ollut valmis julistamaan, että nykyajan joet eivät milloinkaan kykenisi kuluttamaan kallioista sellaisia massoja. Mutta kuunnellesani tämän virran ärjyntää ja pauketta ja muistellesani sen ohessa, että kokonaisia eläinrotujakin on hävinnyt maanpinnalta joen viertäessä maata mukanaan, tuumin itsekseni, tokkopa mikään vuori tai mannermaa voisi sellaista syövytystä kestää.

21:nen maaliskuuta. — Varhain aamulla läksimme matkalle seuraten kapenevaa joenvartta, kunnes saavuimme vuoriselänteeseen juurelle ja sille suurelle vedenjakajalle, joka määrää, mikä pisara on jouutuva Atlantiin, mikä Tyyneen mereen. Tie on tähän asti ollut moitteeton ja kohonnut asteittain, mutta muuttuu nyt mutkitteluksi vuoripoluksi. Kordillerit ovat maan tässä osassa kahtena pääjonona, joiden poikki solat käyvät, toinen 13,210 ja toinen 14,365 jalan korkeudella. Ensimmäinen suuri vuorijakso on nimeltään Peuquenes. Se jakaa vesistöt ja erottaa Chilen ja Mendozan (Argentina) toisistaan.

Puolipäivän tienoissa alkoi pitkävefeinen nousumme Peuquenesvuorelle. Me havaitsimme ensi kerran hengityksen salpautumista. Muulitkin seisovat hetkisen liikahtamatta, mutta kohta läksivät nämä nöyrät, sääliittävät luontokappaleet omasta aloitteestaan eteenpäin. Ohuesta ilmakehästä johtuvaa nopeata hengitystä nimittävät chiläläiset »puna'ksi». Heillä on sen alkuperästä mitä kummallisimpia arveluita. Muutamat väittävät, että se tulee vedestä, toiset sanovat, että se on lumessa. Sitä pidetään eräänlaisena tautina, ja minulle osoitettiin hautausmaata risteineen, missä lepäsi »punado»-vainajia. Tämä oli tietysti harhaluuloa, lukuunottamatta sellaisia tapauksia, jotka johtuvat ensi kädessä orgaanisesta sydänviasta tai vioittuneista keuhkoista. Luonnollisesti on hengittäminen ylätuloissa vaikeaa sairaille vaeltajille, ja varmaankin ovat siitä johtuneet kuolemantapaukset aiheuttaneet edelläkerrotun olettamuksen.

Tunsin vain lievää puristusta päässäni ja rinnassani. Melkein samanlaista tunnetta saa kokea, jos lähtee pakkasella lämpimästä huoneesta ja juoksee paljain päin. Se oli kuitenkin osaksi mielikuvituksen luomaa, sillä sittemmin, löytäessäni korkeimmalta vuorenharjalta merisimpukoita, unohdin haltioissani koko »punan». Kävelemisestä johtunut väsymys oli yleensä varsin huomattava, ja hengitys kävi syväksi ja raskaaksi. En saata käsittää, miten Humboldt ja jotkut muutkin ovat voineet nousta aina 19,000 jalan korkeuteen. Muutaman kuu-kauden oleskelu Quiton ylätasangolla olisi epäilemättä suuri rasitus ruumiille; ja kuitenkin kuulin, että Potosissa, joka on 13,000 jalan korkeudella, saavat matkustajat oleskella kokonaisen vuoden, ennenkuin tottuvat ilmanpaineeseen siellä. Asukkaat suosittelevat sipulia »punaa» vastaan ja koska sitä käytetään toisinaan Euroopassakin rintautia sairastettaessa, niin kenties on siitä hyötyä. Mitä minuun itseeni tulee, niin tehosivat minuun parhaiten »kivettyneet simpukat».

Vuoren keskirinteillä kohtasimme suuren karavaanin, johon kuului noin 70 kuormitettua muulia. Huvittavan vaikutuksen teki ajajien villi hoilotus ja koko laskeutuva, pitkä kulkue, sillä jono näytti niin tuiki pieneltä jylhää, alastonta vuoritaustaa vasten. Lähetesämme huippua oli tuuli, kuten tavallista, raju ja kylmä, ja vaeltaessamme vuorenharjaa pitkin saimme käydä laajojen ikuisesti pysyvien lumiaavikoitten yli, jotka yhäti pukeutuvat uusiin lumiverhoihin. Kun saavuimme huipulle, avautui silmiemme eteen mitä loistavin näköala. Ilmakehä oli hienon kuulakka ja taivas syvintä sineä. Vuorien villit, särmikkäät muodot, ajanjaksojen synnyttämät sorakasat, kuulumaiset laaksot ja hohtava lumi — sellaista kuvaa ei mielikuvitukseni olisi milloinkaan kyennyt luomaan! Lukuunottamatta korkeampien huippujen ympärillä leijailevia kondooreja eivät linnut eivätkä kasvit vetäneet huomiotani puoleensa. Iloitsin, kun sain olla yksin. Olin tunnelman lumoissa kuin ukkosen käydessä tai »Messias»-kuoron pauhatessa täyden orkesterin säestämänä.

Kun olimme taivaltaneet Peüqueneksen yli, laskeuduimme vuorijaksojen väliseen laaksoon ja pystytimme leirin. Paikan korkeus lähenteli ilmeisesti 11,000 jalkaa ja kasvullisuus oli perin niukkaa. Erään pienen pensasmaisen kasvin juuria käytimme polttoaineena, mutta perin viheliäisenä tuikki tuli, ja tuuli oli vihlovan kylmä. Päivätyön uuvuttamana valmistin vuoteeni niin nopeasti kuin suinkin ja nukahdin.

Sydänyön aikana huomasin taivaan äkkiä pilvettyvän. Herätin »arrieron» kysyäkseni häneltä, oliko rajuilma tulossa. Sain silloin

kuulla, että ankan lumimyrskyn noustessa käy ukkonen ja salamat leimahtelevat. — Olisi hengenvaarallista joutua Kordillerien päälinojen välisellä seudulla lumituiskun uhriksi, sillä pois pääsy kävisi silloin vaikeaksi.

Leiripaikallamme kiehui vesi pienemmän ilmanpaineen takia tietenkin paljon alhaisemmassa lämpötilassa kuin alemmilla seuduilla. Mutta perunat, joita olimme keittäneet jo useita tunteja, pysyivät kovina. Pata jätettiin yöksi tulelle ja aamulla jatkettiin keittämistä, mutta perunat eivät pehmenneet. Oppaani ihmettelivät sitä ja tulivat siihen yksinkertaiseen tulokseen, että tuo kiroittu pata (se oli uusi) ei tahdo keittää perunoita.

22:n maaliskuuta. — Syötyämme perunattoman aamiaisen jatkui matka toisen harjanteen, nimittäin Portillo-vuoriston juurelle. Taas alkoi pitkä ja vaivalloinen kiipeäminen. Joka puolella kohosi taivasta tavoittelevia, keilamaisia vuoria punaisesta graniitista.

Kun olimme pääsemässä Portillon harjalle, yllätti meidät pilvi. Tämä oli sangen epämiellyttävää, sillä se riisti meiltä kaiken näköalan ja viivytti meitä kokonaisen päivän. Portillo-nimensä on sola saanut sen korkeimmalla harjanteella olevasta kapeasta rotkosta, jonka lävitse tie käy.

Tältä paikalta voi heleässä päivänvalossa nähdä ne aavat tasangot, jotka alkavat vuoriston juurelta ja jatkuvat Atlantille asti. Laskeuduimme kasvullisuuden ylärajalle ja laitoimme siihen majamme kalliopaasien suojaan. Täällä kohtasimme muutamia matkustajia, jotka levottomina kysyivät meiltä tietä. Tuskin oli pimeys vallannut maan, kun pilvet hävisivät ja syntyi lumoava näky: korkeat vuoret täyden kuun hohteessa. Meistä tuntui kuin olisimme haudattuina syvän kuilun pohjaan. Eräänä varhaisena aamuna sain kokea saman vaikutelman.

Pilvien kadottua ylti kohta pakkanen, mutta me nukuimme mainiosti tyynessä laaksossamme. Oli ihmeellistä, miten kuun ja tähtien loisto näytti kasvaneen ilmakehän herkän kuulakkuuden takia. Ilmakehän heleys antaa maisemille omituisen leiman, niin että ympäristö näyttää piirustukselta tai panoraamalta. Ilman kuulakkuus johtuu luullakseni kuivuudesta. Kuivuus vaikuttaa, että puuesineet kutistuvat, minkä seikan pian havaitsin geologiavasaran varresta. Ruokatavarat, kuten esimerkiksi leipä ja liha, tulivat koviksi. Samasta syystä aiheutunee myöskin esineiden herkkä sähköittyminen. Villainen ihollivini välikki pimeässä kuin olisi se ollut fosforilla sivelty.

Koiran turkissa räiskyi joka karva, jopa palttinaiset vaatteet ja nahkaiset satulanhihatkin kipinäivät niitä koskettaissa.

23:s maaliskuuta. — Kordillerien itäinen rinne on paljon jyrkempi kuin Tyynelle merelle viettävä puoli, toisin sanoen vuoristo kohoa jyrkempänä itäisiltä tasangoilta kuin Chilen alppimaasta. Tasainen, loistavan valkoinen pilvimeri levisi Pampaksen yli peittäen meiltä näköalan. Me laskeuduimme pilven sisään ja olimme sen verhoamina koko päivän. Iltapäivällä löysimme erästä laakson syvennyksestä, Los Arenales'ista, laidunmaan eläimille ja pensaita polttopuiksi, ja vietimme siinä yön. Tämä oli pensaskasvullisuuden raja, ja paikan korkeus oli noin 7,000—8,000 jalkaa.

24:s maaliskuuta. — Aamulla aikaisin kiipesin vuorenkuvetta myöten ja eteeni aukeni laaja näköala Pampakselle. Tätä näkyä olin aina mielenkiinnolla odottanut, mutta kuvitelmissani petyin täydellisesti. Ensi silmäyksellä teki Pampas saman vaikutuksen kuin kaukainen valtameri. Eniten kiinnittivät huomiotani joet, jotka kimmelsivät nousevan auringon hehkussa hopealankoina, kunnes hävisivät äärettömään etäisyyteen.

Keskipäivällä astuimme laaksoon ja saavuimme majaan, minne oli lähetetty eräs upseeri kolmen sotilaan kera ottamaan selkoa solista. Heiltä kuulumme, että ne hopeapilvet, joita olimme ihailleet ylhäältä päin, olivat sataneet rajusti kauempana. Laakso avautui vähitellen ja aleni verkalleen, kunnes se muuttui loivaksi mukulakivitasangoksi, jota peittivät matalat puut ja pensaat. Tämä viettävä rinne ei näyttänyt tosin leveältä, mutta kuitenkin lienee se kymmenisen penikulman laajuinen, ennenkuin se liittyy aivan tasaiseen Pampakseen. Olimme jo vaeltaneet seudun ainoan rakennuksen ohi, ja auringon mailleen mennessä pysähdyimme ensimmäiseen sopivaan paikkaan ja vietimme siinä yön.

25:s maaliskuuta. — Vaeltassamme johtui mieleeni Pampas sellaisena kuin näin sen kerran Buenos Ayresista auringon laskiessa. Näköpiirin raja jakoi silloin auringonterän kahtia yhtä suoraviivaisesti kuin valtamerellä.

Yön kuluessa oli maa peittynyt runsaaseen kasteeseen, mikä ei milloinkaan tapahtunut Kordillereilla. Maantie johti penikulman verran suoraan itään matalan rämesseudun yli, ja jatkuessaan kuivalle tasangolle kääntyi se pohjoiseen Mendozoa kohti. Sinne oli meidän ponnistettava kaksi pitkää päivää. Ensimmäinen päivämatkamme teki 65 kilometriä Estacadoon asti ja toinen 75 kilometriä Luxan'iin, lähelle Mendozoa. Koko pitkä taival vie aution,

tyytien lakean tasangon yli, minkä varrella on vain pari kolme rakennusta. Aurinko paahtoi kuumasti, ja ratsastus ei näin ollen tuottanut huvia.

Näiden kahden vaivalloisen päivämatkan jälkeen ihastutti silmää etäinen näky, nimittäin Luxanin jokea ja kylää ympäröivät poppeli- ja piilipuurivit. Hiukan ennen sinnetuloamme huomasimme eteläisellä taivaalla hajanaisen, punaisenruskean, tumman pilven. Arvelimme sen olevan tasangolla sattuneen suuren palon aiheuttamaa saakeata savua. Kohta huomasimme kuitenkin, että se oli heinäsiirkkaparvi. Hyönteiset saavuttivat meidät kevyen tuulen kiidättäminä. Niiden nopeus oli noin 10—15 penikulmaa tunnissa. Pääparvi näytti noin parin kolmen tuhannen jalan paksuiselta ja lensi arviolta 15—20 jalan korkeudella maanpinnasta.

Niiden lähestyessä kuului sellainen meteli kuin olisi tuuli riehunut laivan touvistossa. Taivas näkyi etumaisen liudan lävitse mezzotinto-(puoliväilytys) piirustuksen tavoin, mutta pääjono oli aivan läpinäkyvätön. Missä ne laskeutuivat maahan, olivat ne lukuisimmat kuin lehdet kedolla ja muuttivat vihreän punertavaksi. Parven laskeutuessa maahan lenteli yksityisiä heinäsiirkkoja joka suuntaan. Valtaavat heinäsiirkkaparvet eivät ole suinkaan harvinaisia tässä maassa. Näillä seuduilla oli vähän aikaisemmin käynyt useita pienempiä parvia, niin että puut olivat lehdehtöminä. Amerikan heinäsiirkkaparvet eivät tosin vedä vertoja itämaitten heinäsiirkkaparville, mutta ne lisäävät osaltaan heinäsiirkkojen ansioluetteloa tuohyönteisinä. Tapausten merkillisin kohta alkoon jääkö mainitsematta, nimittäin säälittävän maalaisväestön yritys ohjata parven suuntaa toisaalle. Sytettiin tulia ja koetettiin savun avulla sekä huudoin ja lyönnin torjua hyökkäystä.

Vietimme yön kasvitarhojen ympäröimässä kylässä, eteläisessä osassa Mendozan maakuntaa. Yöllä hyökkäsi kimppuumme benchuca-hyönteisiä, suuria, mustia Pampaksen luteita. Tuntuu peräti iljettävältä, kun pehmeät, siivettömät ja noin tuuman pituiset hyönteiset ryömivät ruumista pitkin. Ennen imemistään ovat ne litteitä, mutta sen jälkeen pyöreitä ja veren täyttämiä; tässä tilassa voi niitä helposti pusertaa rikki. Näitä eläimiä on myöskin Chilen ja Perun pohjoisemmissa osissa. Kerran sieppasin erään lutikan kiinni; se oli aivan tyhjä. Kun se pantiin pöydälle ja ojennettiin sormi lähelle, niin pisti tuo rohkea eläin heti imukärsällään ja alkoi imeä verta, välittämättä mitään ympäristöstään. Haava ei tuottanut ollenkaan kipua. Oli huvittavaa tarkata sen ruumista imemisen kestäessä. Vähemmässä

kuin kymmenessä minuutissa oli sen rippileipää muistuttava muoto muuttunut; se oli tullut pyöreäksi. Tämä ainoa ateria, josta benchuca sai olla kiitollinen eräälle upseerille, pitää sen nelisen kuukautta lihavana; mutta jo neljäntoista päivän kuluttua oli se uudelleen valmis imemään.

27:s maaliskuuta. — Me ratsastimme Mendozaan. Maa oli ihanaasti viljeltyä ja muistutti Chileä. Näitä seutuja kiitetään hedelmensä takia, ja kukoistavampaa näkyä kuin minkä nämä viinimäet ja hedelmätarhat viikuna-, persikka- ja oliivipuineen tarjoovat, ei saattaisi kuvitellakaan. Ostimme vesimeloneja, jotka olivat lähes kaksi kertaa miehenpään kokoisia, herkullisen vilpoisia ja hyvältä maistuvia, ja maksoimme puoli penny'ä kappaleesta; ja kolmella penny'llä saimme puoli työntökärryllistä persikoita. Maan hedelmällisyys johtuu, kuten Chilessäkin, keinotekoisesta kastelusta. On kerrassaan ihmeteltävää, miten tämä yksinkertainen menetelmä saattaa muuttaa kuivan tasangon hedelmälliseksi.

29:s maaliskuuta. — Läksimme paluumatkalle Chileen, Mendozaan pohjoispuolella olevaa Uspallata-solaa myöten. Eteemme aukeni pitkä ja enimmäkseen viljaton tasanko 65 kilometrin pituisena. Maa oli osittain paljas, osittain lukemattomien matalien kääpiökaktusten peittämä. Nämä olivat varustetut peloittavilla okailla ja asukkaat nimittivät niitä »pikku leijoniksi». Pensaikkoo kasvoi myöskin siellä täällä. Vaikka tasanko on liki 3,000 jalkaa merenpintaa korkeammalla, vallitsi täällä tukahduttava kuumuus; tämä ja hienot tomupilvet tekevät matkustamisen rasittavaksi. Tiemme kävi melkein yhdensuuntaisena vuorten kanssa, läheten niitä verkalleen. Auringonnousun edellä tulimme erääseen laajaan laaksoon tai lahdelmaan, joita aukenee tasangoille; siitä johti tie kapeaan rotkoon ja hiukan ylempänä oli Villa Vicencion talo. Kuljettuamme koko päivän saamatta vesipisaraakaan olimme janoisia kuten eläimetkin ja katselimme hartaina virralle, joka juoksi tätä laaksoa myöten. Oli omituista seurata joen uomaa ja veden ilmestymistä siihen; tasangolla oli uoma aivan kuivana, vähän myöhemmin oli maa siinä kosteaa, sitten oli siinä toisiinsa liittyviä vesilammikoita, ja Villa Vicencion luona oli jo pieni joki.

1:n huhtikuuta. — Kuljettuamme Uspallata-jonon yli nukuimme yön tullitalossa, tasangon ainoassa asutussa paikassa. Ennen saapumistamme tasangolle saimme nähdä kauniin leikkauksen rotkon seinämissä. Punaiset, purppuranväriset, vihreät ja valkeat kerrostumat vaihtelivat mustan laavan kanssa ja olivat monivivahteisten porfyri-

massojen lävistämät ja kaikkiin mahdollisiin asentoihin taipuneet. Se oli kuin läpileikkaus, jonka geologi tekee maan sisään.

Seuraavana päivänä vaelsimme tasangon yli seuraten samaa suurta jokea, joka virtaa Luxanin ohi. Se kiiti täällä raivokkaasti syöksyen ja sen ylitse ei olisi voinut päästä; se näytti suuremmalta kuin tasan-golla. Seuraavana päivänä saavuimme illan suussa Kordillerien pyörteisimmälle joelle, jonka nimi on Rio de las Vacas. Meidän piti päästä sen yli, mutta se näytti mahdottomalta. Kaikki nämä joet ovat vuolaita ja kiihkeitä. Koska ne saavat alkunsa päivänpahteen sulattamasta lumesta, kasvaa niiden vesimäärä tuntuvasti päivän helteisinä hetkinä. Illalla on niissä runsaasti mutaista vettä. Yöllä selkenee vesi ja vähenee huomattavasti. Näin oli laita Rio Vacas-joenkin. Aamulla kuljimme suuremmilta vaikeuksilta sen yli.

Maisemat ovat kokonaan vailla viehätystä verrattuina Portillo-solasta näkemiimme maisemiin. Ei ollut muuta näkyvissä kuin suuren, tasapohjaisen laakson autiot reunat. Laakso korkeine rajoittavine kallioineen oli milt'ei tyyten alaston. Muuliraukoilla ei ollut kahteen päivään paljon mitään syötävää, sillä laaksossa kasvoi vain joitakin pihkaisia pensaita.

Yleensä liioiteltiin meille vaaroja ja vaikeuksia tavattomasti. Minulle sanottiin m. m. Chilessä, että pyörtyisin, jos kulkisin jalan. Paikoin sanottiin tilaa olevan niin vähän, ettei muka voisi astua alas muulin selästä j. n. e. Minä en kuitenkaan koko matkalla joutunut sellaiseen kohtaan, mistä ei olisi päässyt takaisin, en myöskään tavannut niin ahdasta paikkaa, etten olisi päässyt muulin selästä. Olimme suoriutuneet hyvin siitäkin, joka on nimeltään Las Animas (sielut), ja vasta perästäpäin sain kuulla, että sitä pidetään hirvittävän vaarallisena. Oli kyllä sellaisiakin paikkoja, missä ratsastaja muulin kompastuessa olisi saattanut syöksyä kuiluun, mutta tällainen onnettomuus ei satu heville, jos pitää varansa ja kulkee jalan. Kuormitetun muulin laita on toinen, sillä eläimet voivat kompastua toisiinsa tai kallionkielekkeisiin, menettää tasapainonsa ja suistua rotkoon. Jokiin nähden olen kyllä sitä mieltä, että ne ovat vaikeasti ylikuljettavia ja saatavat estää ylikulun kokonaan. Eri vuodenaikoina lienevät vaikeudet erilaiset. Meille sattui ainakin tässä suhteessa hyvä aika.

Ylänteillä puhalteli vihlovan kylmä tuuli; mutta värit taivaalla ja ilmakehän hohtava läpikuultavuus houkuttelivat tuon tuostakin pysähtymään. Jo pelkät vuoret olivat ihailemisen arvoiset. Länttä kohti mitä valtavin, syvien rotkojen katkoma vuoristokaaos. Tavallisesti sataa tähän vuodenaikaan jo lunta ja toisina vuosina ovat Kor-

dillerit jo silloin täysin ylipääsemättömät. Mutta meillä oli hyvä onni. Taivas oli yötä päivää pilvetön, lukuunottamatta muutamia pyöreähköjä usvakerroksia, jotka leijailivat korkeimpien huippujen yläpuolella. Olen usein havainnut, että nämä pienet pilvisaaret taivaalla osoittavat kaukaa Kordillerien asemaa, kun vuoret jo ovat kätkeytyneet taivaanrannan taakse.

6:s huhtikuuta. — Aamulla huomasimme, että varas oli vienyt meiltä yhden muulin ja madrinan kellon. Ratsastimme sentakia pari kolme penikulmaa ja viivyimme tällä matkalla seuraavaan päivään. Toivoimme saavamme muulin takaisin, sillä arrieron arvelun mukaan oli se kätkeyty johonkin rotkoon.

8:s huhtikuuta. — Laskeuduttuamme vuorelta jätimme jokilaakson, joka alkaa Aconcaguafta. Illalla saavuimme tasangolle. Syksy oli jo pitkällä ja useat hedelmäpuut pudottivat jo lehtiänsä. Viikunoita ja persikoita kuivattiin jo majojen katoilla ja rypäleitä korjattiin viinitarhoista.

10:s huhtikuuta. — Saavuimme Santiagoon. Retkeilyni oli kestänyt vain 24 päivää, ja sen oivallisemmin en ole milloinkaan näin lyhyttä aikaa viettänyt. Jonkun päivän kuluttua palasin takaisin Valparaisoon.

15:s syyskuuta. — Beagle saapui Galapagos-ryhmän eteläisimmälle saarelle.

7. TAHITI.

20:s lokakuuta. — Suoritettuamme tehtävämme Galapagos-saarilla ohjasimme aluksemme kohti Tahitia. Sinne oli matkaa 3,200 penikulmaa. Muutamassa päivässä jäi taaksemme synkkä tienoo, mikä talvisin ulottuu pilvipöiteisenä Etelä-Amerikan rannikolta kauas aavalle merelle. Ilma oli kirkas ja helottava, ja mitä mieluisinta oli purjehtia pasaatiluulen pullistaessa purjeitamme. Me lasketimme keskimäärin 150—160 penikulmaa päivässä. Näissä Tyynen meren keskeisemmissä osissa on lämpö korkeampi kuin Amerikan rannikon seutuvilla. Lämpömittari näytti yötä päivää 27—28° C, mikä minusta oli sangen miellyttävää, mutta helteen noustessa siitä viisikin astetta oli kuumuus jo painostavaa. Sivuutimme Vaaralliset eli Matalat saaret ja näimme joukoittain noita merkillisiä »maarenkaita», jotka parahiksi ulettuvat vedenpinnan yläpuolelle ja joita nimitetään laguunisaariksi. Pitkää, hohtavan valkeata rantaa piirtää juova vihreää kasvullisuutta, ja näyttää siltä kuin tämän viirun päät kapenisii-

vat etäisyyttä kohti ja sitten vaipuisivat näköpiiriin alle. Tämän rengasmaisen piirin sisäpuolella välkkyi tyyni vedenpinta, joka näkyy mastohäkkiin. Nämä matalat saaret ovat kokonaan epäsuhtaiset aavaan valtameren verraten. On tulki käsittämätöntä, miten tällaiset hauraat rakenteet pysyvät tuhoutumatta suuren meren kaikkivoipaan ja alati tyrskyvään aallokkoon, meren, joka ei milloinkaan lepää ja jota kuitenkin nimitetään tyyneksi.

15:s marraskuuta. — Päivän valjetessa näimme Tahitin, saaren, joka on Etelämeressä matkaaville ikuisesti klassillinen. Täältä etäisyydeltä nähtynä ei se tehnyt erityisen kiehtovaa vaikutusta. Rehevä kasvullisuus alemmilla rinteillä ei erottunut, ja pilvien vyöryttyä pois tuli näkyviin saaren keskikohta villeine ja jyrkkine sakaroineen. Niin pian kuin olimme laskeneet ankkuriin Matavai-lahdessa, olimme venheiden ympäröimät. Meillä oli sunnuntai, mutta Tahitissa oli maanantai. Jos olisi ollut päivästoin, niin emme olisi saaneet ainoatakaan vierailua, sillä sunnuntaisin ei ole lupa laskea kanootteja vesille, ja tätä käskyä noudatetaan ankarasti. Syötyämme astuimme maihin nauttiaksemme ensi vaikutelman kaikista iloista. Miehet, vaimot ja lapset olivat kokoutuneet merkilleiselle Venushuipulle ja tervehtivät meitä nauravin, herttaisain ilmein. He antoivat meille oppaat lähetys-saarnaaja Wilsonin asuntoon, joka tulikin jo tiellä vastaamme ja valmisti meille ystävällisen vastaanoton kodissaan. Vietettyämme hetken hänen luonaan läksimme jälleen ulos luontoon, palataksemme illalla takaisin.

Viljelyskelpoista maata on tuskin enempää kuin kapea kaistale matalaa alluviaalimaata, joka on kerrostunut vuoren juurelle ja jota suojelee merenaalloilta koralliriutta, mikä kiertää jonkun matkan päässä koko saarta. Riutta on särkynyt useasta kohden, niin että laivat saattavat kulkea lävitse, ja peilikirkas meri riutan sisäpuolella tarjoaa turvallisen sataman alkuasukkaitten venheille.

Tämä alava rannikkokaistale on mitä ihanimman trooppilisen kasvullisuuden peittämä. Banaanien, oranssien, kookospalmujen ja leipäpuiden ympäröimillä viljelysmailla kasvaa jamsjuuri, sokeriruoko, ananas ja makea peruna. Brasiliassa olen usein ihaillut banaani-, palmu- ja oranssipuiden erilaista ja toisilleen vastakohtaista kauneutta. Täällä lisää monipuolisuutta vielä leipäpuu, joka herättää huomiota suurten kiiltävien ja syväliuskaisten lehtiensä takia. On ihastuttavaa nähdä leipäpuun muodostavan kokonaisia puistikoita, ojentelevan oksiaan voimakkaana kuin tammi ja kantavan suuria ravitsevia hedelmiä. Kapeat, verhoitut polut, joita puiden varjot vilvoittavat, johta-

vat taloihin, ja niiden hahtijat ottavat meidät aina vastaan sydämellisesti ja vieraanvaraisesti.

Alkuasukkaat ilahduttavat eniten mieltäni. Heidän ilmeelleen on ominaista lempeys, mikä tuossa tuokiossa poistaa villeyden leiman ja osoittaa, että heillä on älyä ja siis mahdollisuuksia sivistykseen. He ovat kooltaan suuria, leveäharteisia, ja jäseniltään sopusuhtaisia. On sanottu joskus, että vaaditaan hiukan tottumusta, ennenkuin tumma ihonväri tulee eurooppalaisen silmissä miellyttäväksi. Kun saa nähdä valkoisen miehen tahitilaisen rinnalla kylpemässä, näyttää hän tähän verraten puutarhurin käsissä vaalenneelta eikä vapaalla kedolla kasvaneelta kasvilta. Useimmat Tahitin miehet olivat tatuoituja, mutta viivat kaarsivat niin somasti ruumiin muotoja, että vaikutus oli sangen hauska. Hyvin tavallinen kuvio, joka vaihtelee vain yksityiskohdissa, on palmulehdistön tavoin haarautuva viuhka, minkä kiemuroihin ruumis peittyy. Mielessäni välähti verrata miehenruumista jalan puun runkoon, joka on hennon köynnöskasvin verhoama. Naiset ovat tatuoidut samaan tapaan, tavallisesti aina sormia myöten. Heillä on hurmaava tapa kiinnittää kukkia tukkaan ja korvareikiin. Kukat ovat joko valkeita tai tulipunaisia ja muistuttavat kameliaa (*Camelia japonica*). Silmiänsä varjostaakseen punovat he pään ympäri seppeleen kookospuun lehdistä.

Eräänä iltana palatessamme laivaan pysähdyimme katselemaan kaunista näkyä; lapsiparvi leikki rannalla sytyttyään ilotulituksen, joka heijastui tyynestä merenpinnasta. Toiset istuivat piirissä ja lauloivat tahitilaisia lauluja. Me istuuduimme myöskin hiekalle ja pidimme heille seuraa. Laulut olivat vapaasti seipitettyjä. Pieni tyttö lauloi ensin neljä säkeistöä, joihin toiset yhtyivät. Siitä syntyi hauska pieni kuoro. Tilaisuus oli omansa todistamaan, että olimme todellakin Etelämeren saarella.

17:s marraskuuta. — Aamiaisen syötyäni läksin rannalle ja kiipesin lähintä vuorenrinnettä noin 2,000—3,000 jalan korkeuteen.

Korkealta paikaltani oli minulla hyvä näköala kaukaiseen Eimeosaareen, joka kuuluu saman yliherruuden alle kuin Tahitikin. Saaren huippuja peittivät valkeat, summattomat pilvet, jotka olivat kuin saaria sinisellä taivaalla, niinkuin Eimeokin oli saari sinisessä valtameressä. Sitäkin ympäröi koralliriutta joka puolelta. Tänne näkyi vain hohtavan valkea, selvä juova koralliriutan kohdalta, missä aallot särkyivät vaahtoisina sitä vasten. Laguunin peilikirkas vesi piiloutui tämän piirin sisään, ja siitä kohosivat jyrkät vuoret. Vaikutelma oli ihana ja koko kuvaa voisi verrata kehystettyyn tauluun,

missä kehyksinä ovat mainingit, reunapaperina laguuni ja itse piirustelmana saari. Kun sitten illalla laskeuduin vuorelta, niin tapasin miehen, jota olin aikaisemmin ihahduttanut mitättömällä lahjalla, ja hän antoi minulle kuumia paahdetuita banaaneja, ananaksen ja kookospähkinöitä. Pitkän vaelluksen jälkeen paahtavassa auringonhelteessä en tosiaankaan tiedä mitään sen maukkaampaa kuin kookospähkinän maito. Ananas on täällä niin yleinen, että väestö syö sitä samaan tuhlaavaiseen tapaan kuin me naurista. Ennen laivalle lähtöäni kävin tapaamassa herra Wilsonia. Hän tulkitsi tahitilaiselle, joka minulle niin suurta ystävällisyyttä oli osoittanut, että halusin hänet ja muutamia muita miehiä kanssani pienelle retkelle.

18:s marraskuuta. — Aamulla varhain astuin rannalle, kantaen säkissä muonaa sekä pari villaista peitettä itseäni ja palvelijoitani varten. Nämä kiinnitettiin tangon päihin tahitilaisten oppaitteni kannettaviksi. Miehet jaksavat marssia koko päivän — aamusta iltaan — kantaen salkonsa kummassakin päässä 50 naulaa. Kehoitin saattajiani varustautumaan ruoka-aineilla ja vaatetuksella, mutta he selittivät, että nälän sammuttavat vuorenantimet ja puvuksi riittää heidän ihonsa. Päätimme kulkea Tia-auru-laaksoa myöten ja seurata jokea, joka laskee Venushuipun luona mereen. Tämä on saaren suurimpia jokia, ja se saa alkunsa liki 7,000 jalan korkuisilta kukkuloilta. Tiemme vei aluksi jokea reunustavan metsän läpi. Silloin tällöin avautui metsänaukeamista maisema, joka kokospalmuineen oli kuvaamattoman ihana. Pian kapeni laakso ja sen rinteet tulivat korkeammiksi ja jyrkemmiksi. Jo kolmi-nelituntisen taivalluksen perästä täytti joenuoma milt'ei koko rotkon. Rannoilta kohoavat vuorenselänmäät olivat melkein pystysuorat, mutta pienimmillään pengermillä oli uhkeaa kasvullisuutta hedelmällisessä vulkaanisessa maaperässä. Rinteet kohosivat useamman tuhannen jalan korkeuteen ja muodostivat kuilun, jonka veroista en ole ennen nähnyt. Ennen keskipäivää oli ilma viileä ja kostea, mutta kun aurinko paistoi kohtisuorasti rotkon pohjaan, tuli se helteisen kuumaksi. Erään kalliokielekkeen siimeksessä nautimme päivällisemme. Oppaani olivat jo laittaneet ruoan itselleen pienistä kaloista ja sisävesiäyriäisistä. Heillä oli mukanaan haavi, ja missä vain vesi oli tarpeeksi syvää ja pyörteistä, sukelsivat he pohjaan ja vainosivat kaloja kuin kyykäärmeet aina niiden koloihin ja kätköihin asti sekä kaappasivat ne haaviinsa.

Hiukan etäämpänä haaraufui joki kolmeen pieneen virtaan. Kahta ei voitu seurata lukuisten vesiputoustensa takia, jotka syöksyivät vuoren ruhjeutuneilta huipuilta, ja kolmaskin näytti tuiki mahdotto-

malta. Mutta viimein selvisimme tästä pälkähästä erinomaisella tavalla. Vaikka laakson seinämät olivatkin milt'ei pystysuorat, pisti niistä esiin siellä täällä pieniä kielekkeitä, mikä seikka kerrostuneissa kallioissa on usein havaittavissa. Ne olivat sankan troopillisen kasvullisuuden, kuten villien banaanien ja liljamaisten kasvien peittämät. Tahitilaisten kavutessa ulkonemia myöten ja etsiessä hedelmiä tulimme arvaamattamme pienelle polulle, jota myöten voimme nousta jyrkännettä ylöspäin. Alussa oli nousu vaarallista ja me olimme pakotetut usein käyttämään köyttä apunamme. Oli ihme, että keksimme tämän kammottavan tien, joka oli ainoa kohta, mistä voi päästä vuorelle. Kuljimme varovaisesti muuatta kallionhaarautumaa, kunnes saavuimme jo mainitulle virralle. Tässä oli tasainen kohta, minkä yli muutaman sadan jalan korkuinen ihana vesiputous syöksyi alas, ja sen alapuolella purki toinenkin komea putous vetensä emävirtaan. Välttääksemme näitä viileitä, kosteita loukkoja kuljimme kiertotietä. Kuten aikaisemminkin vei tiemme pitkin kallionkielekkeitä, päätti huimaavan vaaran piiloutuessa tiheään kasvullisuuteen. Toistamiseen yleni kalliomuuri luotisuorana edessämme, kun ryöhimme kielekkeeltä toiselle. Silloin eräs tahitilainen, kaunis ja notkea mies, asetti puunrunгон seinämää vasten, kapusi sitä myöten ylös ja pääsi siten ja kivessä olevia lovia jalansijoinaan käyttäen huipulle. Siellä kiinnitti hän köyden erääseen kalliosakaraan ja heitti sen alas. Ensimmäinen veti hän sillä koiran ja sitten tavaramme ylös. Kuilu oli ainakin 500—600 jalan syvyinen. Ellei jyrkänne olisi ollut osaksi saniaisiin ja liljoihin käykeytyneenä, olisi päätäni pyörryttänyt ja mikään mahti ei olisi saanut minua antautumaan tuohon huimapäiseen yritykseen.

Jatkoimme matkaamme milloin kallionhaarakkeita, milloin teräviä partaita pitkin, ja sivuillamme ammitti yhä mittaamattomat syvyydet. Olen nähnyt Kordillereilla paljon suurempia mittakaavoja täyttäviä vuoria, mutta en ainoatakaan näiden vertaista jyrkkyydessä. Illalla saavuimme tasaiselle aukeamalle samaisen virran rannalle ja leiriydymme siihen yöksi. Rotkon kummatkin kupeet olivat tiheässä kasvavien vuoribanaanien peittämät, oksilla tuleentuneita hedelmiä. Monet näistä kasveista olivat 20—25 jalan korkuisia ja rungon ympärys noin neljä viisi jalkaa. Käyttäen avukseen puunkuoren suikaleita, bamburunkoja ja suuria banaaninlehtiä pystyttivät tahitilaiset muutamassa tuokiossa verrattoman majan ja laittoivat siihen kuivista lehdistä pehmeän makuusijan.

Sitten sytytettiin tuli illallisruoan keittämistä varten. Tämä ta-

pahtui siten, että tylppäpäistä puupalaa hangattiin toisessa palikassa olevaa lovea vasten, aivankuin kovertaen sitä syvemmäksi, kunnes hivutuksesta keräytynyt pöly leimahti liekkiin. Tähän tarkoitukseen käytetään vain aivan valkoista ja kevyttä puuta, samaa, josta tehdään tankoja taakkojen kuljettamista varten. Muutamassa sekunnissa syttyi tuli. Mutta ellei älyä siinä oikeata temppua, niin on mitä suurin ponnistus tarpeen, kuten minä sain kokea, kunnes vihdoin onnistuin saamaan liekin; ja siitäkös olin ylpeä! Kun tahitilaiset olivat tehneet tulen risuista ja varvuista, niin asettivat he kiviä nuotioon. Noin kymmenessä minuutissa olivat puut palaneet ja kivet kuumia. Ennen sitä olivat he käärineet lehtiin suolalihan, kalat, kypsät ja raa'at banaanit sekä villin aarumin juuret, mitkä nyt asetettiin kahden kuumen kivi-kerroksen väliin ja peitettiin mullalla, niin ettei tuprunnut hituista-kaan savua. Neljännestunnissa oli kaikki kypsynyt. Nämä vihreät tukut levitettiin nyt banaanilehtiinalle, kookospähkinäkuoresta juotiin raikasta virran vettä, ja iloisina aterioitiin maan tavan mukaisesti.

En voinut ihailutta silmäillä ympärilläni rehoittavaa kasvullisuutta. Joka puolella oli banaanimeisiä, ja banaanin hedelmiä mätäni kasoittain maassa. Edessämme kasvoi villinä ryhmänä sokeriruokoa, ja virtaa varjostivat tummanvihreät, kyhmyiset aavapuut, jotka olivat entiseen aikaan niin kuuluisat päihdyttävästä vaikutuksestaan. Puruskelin yhtä palaa, ja se maistui karvaalta ja epämiellyttävältä sekä tuntui myrkylliseltä. Lähetysaarnajia saamme kiittää siitä, että tätä puuta kasvaa enää vain näissä kosteissa rotkoissa. Lähitöllä näin villin aarumin, jonka juuret paistettuina ovat hyviä ja jonka nuorista lehdistä tulee maukasta pinaattia. Vielä kasvoi täällä villi jamjuuri ja eräs liljamainen kasvi, nimeltä »ti», minkä juuret ovat vahvat ja pehmeät. Nautimme sitä jälkiruokana, sillä se oli siirapin makeata ja maistui ihanalle. Vielä havaitsin paljon muita villejä hedelmiä ja hyödyllisiä kasveja. Pieni virta tarjosi meille raikasta vettä sekä ankeriaita ja äyriäisiä. Ihmetyksellä katselin tätä näkyä ja vertasin sitä muihin viljelemättömiin seutuihin lauhkeassa vyöhykkeessä. Ja minusta tuntui, että oikeaan ovat osuneet ne, jotka sanovat, että ihminen on alkujaan kääntöpiirien lapsi.

Myöhäisenä iltahetkenä kävelin vielä banaanipuiden tummassa siimeksessä virran reunaa myöten. Mutta pian päättyi kävelyni, sillä saavuini noin 200—300 jalan korkuisen vesiputouksen juurelle, jonka yläpuolella räiskähteli vielä toinenkin putous. Mainitsen kaikki nämä vesiputoukset antaakseni selvän kuvauksen maan kaltevuussuhteista. Noissa pienissä, salatuissa loukoissa ei tuntunut tuulenhenkeä. Ba-

naanin lehdet olivat aivan eheäreunaisia eivätkä, kuten tavallisesti, tuhansiin riekaleisiin repeytyneitä. Täältä voin luoda silmäyksen läheisimpien laaksojen syvyyksiin ja katsella, kuinka sisämaan vuoret ponnistelivat taivasta kohti vähemmän kuin 60°:n kaltevuudella zenitistä (taivaannapa) ja verhosivat puolet iltaisesta taivaasta. Ylevä oli näky: yön varjot hiipivät hiljalleen peittäen verhoonsa ihanat maisemat.

Ennen maatapanaa laskeutui vanhempi tahitilainen polvilleen lausuen suljetuin silmin omalla kielellään pitkän rukouksen. Hän rukoili kristityn tavoin soveliaan nöyränä välittämättä siitä, että häntä pidettäisiin narrimaisena tai jumalisuuden teeskentelijänä. Nämä miehet eivät ryhtyneet aterioimaankaan, ennenkuin olivat sanelleet lyhyen rukouksen. Nyt olisi niiden pitänyt olla läsnä, jotka luulevat tahitilaisen rukoilevan vain silloin, kun lähetysaarnajaan silmät ovat heihin tähdätyt. Nyt olisivat he saaneet nähdä todellista hartautta. — Päivän koitteessa satoi rankasti, mutta vahva banaanilehtikatos suojeli meidät täydellisesti.

19:s marraskuuta. — Varhaisena aamuhetkenä valmistivat ystäväni aamurukouksensa jälkeen erinomaisen aamiaisen samaan tapaan kuin illallakin. Itse ahmivat he aikamoisen osan siitä; niin suunnottomasti en ole milloinkaan nähnyt ihmisten syövän. Mutta tämä annoksen suuruus johtunee siitä, että heidän ravintonsa on etupäässä hedelmiä ja kasviksia, jotka sisältävät suhteellisesti vähemmän ravitsevia aineita kuin eläinkunnan tuotteet.

Aamiaisen jälkeen olimme taas valmiit taipaleelle. Koska halusin tutustua vain maan sisäosiin, niin palasimme toista polkua takaisin, mikä vasta etäämpänä vei päälaksoon. Kauan aikaa harhailimme kiertelevää polkua laaksoon viettävällä rinteellä. Loivemmissa laaksoissa kuljimme laajojen banaaniviidakoitten läpi. Tahitilainen alafomin, tateeratuihin ruumiin ja kukilla koristetuin päin antaa metsän tummassa siimeksessä kauniin kuvan luonnonihmisestä. Laskeutuessamme seurassimme vuorenselänteitä. Ne olivat hyvin kapeita ja paikoin jyrkkiä kuin tikapuut, mutta kaikki kasvullisuuden peifossa. Hyvin vaivalloista oli kulku, kun piti varoa joka askeletta. En voi milloinkaan väsyä ihmettelemään näitä rotkoja ja jyrkäniteitä. Vuoret ovat täynnä haikeamia ja repeytymiä. Kun seisoo jollakin teräväsärmäisellä vuorensakaralla ja silmäilee avautuvaa luontoa ympärillään, niin tuntuu se paikka, millä seisoo, niin pienen pieneltä, että samanlaisen vaikutelman saanee vain ilmalaivasta katsoja. — Ainoastaan kerran käytimme köyttä paluumatkan varrella, nimittäin siinä paikassa, missä

tiemme johti päälaaksoon. Yönne vietimme saman kallioulkone-
man alla, missä edellisenä päivänä olimme syöneet päivällistä; yö oli
ihana, mutta ahdas ja syvä luola sulki ympäristön näkymästä.

26:s marraskuuta. — Illalla suuntasimme aluksemme kevyen maa-
tuulen puhaltaessa Uutta-Seelantia kohti, ja auringon mailleen men-
nessä viivähti katseemme vielä Tahitin vuorissa, saaren, jota jokai-
nen matkustaja muistelee ihastuksella.

19:s joulukuuta. — Iltapäivällä havaitsimme Uuden-Seelannin
etäisyydessä. Olimme jo kohta purjehtineet Tyynen meren halki. Il-
man matkustamista olisi mahdoton käsittää mittaamattoman me-
ren suuruutta. Viikkomäärin vinosti merta kyntäen, — aina vain
sininen valtameri silmien edessä! Saaret saariryhmissä näkyvät vain
pieninä pilkkuina, ollen kaukana toisistaan. Me olemme tottuneet nä-
kemään saaret kartalla pienessä mittakaavassa kuvattuina, ja kun
kartoissa on piirrot, varjostukset ja nimet kasattu yhteen, emme nii-
den perusteella osaa oikein arvioida, kuinka vähäinen kiinteä maa
on verrattuna tähän äärettömään valtamereseen. — Olemme sivuutta-
neet jo antipodi-meridiaanin*), ja lempeän onnentähtemme johta-
essa vie joka penikulma meidät lähemmäksi Englantia. Antipodia
ajattellessa muistuu mieleen lapsuuden ajan epäily ja ihmettely sen
johdosta. Tuota ilmassa häilyvää rajaa olen pitänyt jonkinlaisena tär-
keänä kohtana paluumatkamme varrella, mutta nyt jäljestäpäin huoma-
ankin, että kuvittelut ovat kuin varjot, jotka häviävät käsistämme.
— Muutamia päiviä riehunut myrsky herätti meissä halun määrätä
tulevat pysäyspaikat pitkän matkamme varrella ja sai meidät har-
taasti ikävöimään matkan päättymistä.

8. KEELING-SAARET.

1:nen huhtikuuta. — Näköpiiriimme ilmestyvät Keeling- eli Koo-
kossaaret, jotka sijaitsevat Indian valtameressä 600 penikulman
päässä Sumatran rannikolta.

Useimmat näiden laguunisaarten kehämäisistä riutoista kätke-
vät sisäänsä pikku saaria. Riuttojen pohjoispuolella, tuulen suojassa,
on aukeama, josta laivat kulkevat ankkuripaikalle. Tällöin avautuva
näky on verraten mielenkiintoinen ja soma, sillä luonto tenhoo lois-

*) Antipodi = maan vastakkaisella puolella oleva.

tavilla väreillä. Laguunin matala, kirkas ja tyyni vesi valkohiekkaisine pohjineen on keskipäivän auringossa loistavan vihreä. Tätä usean penikulman laajuista kimmeltävää pintaa erottaa tummasta, kuohuvasta valtamerestä valkovahtoinen hyökyaallokko ja taivaan sinisestä kuvusta kookospalmujen latvat. Aivankuin valkoinen pilvenhätärä on suloisena vastakohtana heleänsiniselle taivaalle, niin ovat laguuneissa elävien korallien tummat viirut vastakohtana smaragdin-vihreälle vedelle.

Näin huokoinen, kuiva ja kivinen maaperä saattaa vain kääntöpiirin ilmanalassa loihdia esiin niin uhkeata kasvullisuutta. Ei voi kuvitella sen sirompaa kuvaa kuin minkä pienillä saarilla kasvavat nuoret ja täysikasvuiset kookospalmut muodostavat. Ja tätä satumaisen somaa vyöhykettä reunustaa hohtavan valkea hiekka.

Saarten kasvisto on köyhyytensä takia erikoisen mielenkiintoinen, ja teen siitä tässä pienen luonnoksen. Ensi silmäyksellä näyttää kookospähkinäpuu yksin muodostavan koko metsän. Siinä kasvaa kuitenkin viisi kuusi muutakin kasvilajia. Puita lukuunottamatta on kasvien lukumäärä hyvin rajoitettu ja vähäpätöinen. Kokoelmani, joka luullakseni käsittää koko kasviston, sisältää 20 lajia ja sitäpaitsi yhden sammaleen, yhden jäkälän ja yhden sienen. Koska nämä saaret ovat kokonaan syntyneet koralleista ja koska ne ovat muinoin olleet meren huuhtelemia riuttoja, täytyy nykyään täällä kasvavien kasvien olla merenaaltojen tuomia. Professori Henslow sanookin, että 19 näistä 20 lajista kuuluu eri sukuihin ja nämä taasen 16 eri lahkoon. Suunnaton on se eri maista lähteneiden siementen paljous, joka ajelee valtamerellä. Professori Henslow pitää varmana, että lähes kaikki tältä saarelta kokoamani kasvit ovat itäintialaisen arkipelaagin (Sunda-saaret) tavallisia rannikkokasveja. Merivirtojen ja tuulten suunnasta päättäen ei tunnu kuitenkaan uskottavalta, että ne olisivat tulleet sieltä suoraan. Ne lienevät ensin ajautuneet Australian rannikolle ja siellä yhtyneet tämän maan siemeniin. Ja silloin olisivat ne ajalehtineet meressä noin 1,800 tai 2,400 penikulmaa ennen itämistään.

Vielä köyhemmin ovat eläimet edustetut. Hämähäkkejä on runsaasti. Huokoisten korallikivien alla elelee eräs pieni muurahaislaji, ja se on ainoa yleinen hyönteinen.

Maakaistaleet kohoavat vain sen verran merestä, että aallot voivat heitellä niille hylkyjä ja tuuli kasata hiekkaa. Mutta ne saavat vähitellen suojaa, sillä riutta kasvaa merelle päin aallonmurtajaksi.

Matka maapallon ympäri — 4

Näiden pikku saarten tarkkaaminen herättää mielessämme ajatuksen, että täällä ottelevat maa ja valtameri yliherruudesta. Maa on vallannut itselleen kiinnekohdan ja tarjoaa jalansijan kasvullisuudelle, mutta toisen elementin asukkaat pitävät myöskin kiinni oikeutetuista vaatimuksistaan. Joka suunnalla tapaa erakkokrapuja, jotka kantavat selässään suuria kuormia kaukaisilta rannoilta. Merilinnut lentelevät kaikkialla ja niillä on pesä pesän vieressä; ilman täyttää omituinen tuoksu. Pelikaani tuijottaa pesästään tungettelijaan tyhmin ja pahansuovin ilmein. Nämä linnut ovat nimensä mukaisesti (töpel = pöllö) tyhmiä, pieniä luontokappaleita. Mutta tuo suloinen lumivalkea meripääskynen istuu oksallaan melkein käden ulottuvilla keinuvienuen vienosti ja silmäillen meitä tyynesti suurilla, mustilla silmillään. Helposti herää mielikuva, että joku kevyt, liioitteleva keijukainen on asettunut asumaan linnun hentoon ruumiiseen.

Tämän laguunisaaren ulommainen rannikko vaikutti minuun juhlallisesti. Sen vallintapaisesta rannasta, lujista korallikallion pinnoista ja raivoavasta hyökyaallokosta henkii suora koruttomuus. Aaltojen hyökätessä riutalle näyttää meri mahtavalta viholliselta. Mutta se saa kokea vastustusta ja sitkeää itsepuolustusta keinoin, jotka ensi näkemältä tuntuvat tehottomilta ja vähäpätöisiltä.

Valtameri ei suinkaan sääli korallikallioita. Riuttaa pitkin sirotellut ja rannalle ajautuneet suuret hylkykasat, joiden lomista kookospalmut ylenevät, kuvaavat selvästi aaltojen herkeämätöntä voimaa. Milloinkaan ei meri lepää. Loppumattomat aaltosarjat, joka saavat alkunsa ainaisen pasaatituulen huokumisesta pitkin hirviömäistä merenpintaa, raivoavat voimalla, joka vie voiton lauhkeitten vyöhykkeitten merenkäynnistä. On tuiki mahdotonta katsella tätä aallokkoa saamatta vakaumusta, että joka saaren, olkoonpa se kuinka kovaa kivilajia tahansa — porfyryä, graniittia tai kvartsia —, on viimein täiuttava ja jouduttava meren hirvittävän voiman uhriksi. Ja kuitenkin nämä matalat, mitättömät korallisaaret seisovat lujina asemillaan ja antautuvat voitokkaina taistelusta taisteluun, sillä niiden puolesta kamppailevat mahtavat voimat. Organiset voimat erottavat näet noista vaahtoavista hyökylaineista taukoamatta hiilihappoisen kalinkin atoomit ja liittävät ne yhteen systemaattiseksi rakennukseksi. Murtukoot vain myrskyn kourissa suuret massatkin tuhansiksi sirpaleiksi, — leikkiä se on verrattuna myriaadien arkkitehtien yhteisvoimaiseen työskentelyyn — yötä päivää — vuodet läpeensä! Polyypin pehmeä hyytelömäinen ruumis voittaa elämänlain perustuksella valta-

meren aaltojen suuren, mekaanisen voiman, mihin työhön ei ihminen eivätkä elottoman luonnon mahdit pystyä.

Uhkeinta oli kasvullisuus kenties läntisellä saarella. Kookospalmut kasvavat yleensä erillään, mutta täällä viihtyivät nuoret puut kookkaitten vanhempiensa rinnalla, muodostaen pitkillä, kaarevilla lehduillaan mitä varjoisimpia katoksia. Vain ne, jotka ovat itse kokeneet, käsittävät miten sanomattoman ihanaa on istua sellaisessa siimeksessä ja juoda kookospähkinän virkistävää, verratonta nestettä päällä riippuvista hedelmäkimpusta. Tätä saarta uurtaa lahti, jonka rannalla on mitä hienointa valkeata hiekkaa. Sen rannat ovat vuoksen aikana veden peittämät. Päälahdesta haarautuu pienempiä lahtia, jotka ulottuvat metsän sisään. Näky on luoteen aikana ainutlaatuinen ja lumoava, kun lahdessa on veden asemesta hohtavan valkeaa hiekkaa, josta kookospalmut kohottavat ylväitä, huojuvia runkojaan. Täällä on eräs omituinen äyriäinen, joka käyttää ravinnokseen kookospähkinöitä. Se on sangen yleinen kaikkialla kuivalla maalla ja kasvaa hyvin suureksi. Sen etumaiset raajat päättyvät paksuihin ja voimakkaisiin pihteihin. Äyriäinen ryhtyy työhönsä siten, että se repii pähkinästä kuidun toisensa jälkeen, aloittaen aina siitä päästä, jonka alla nuo kolme »silmäreikää» ovat. Kun tämä on tehty, alkaa se jyrkeillä kynsillään kaivaa näitä reikiä rikki, kunnes yksi niistä puhkeaa. Sitten alkaa se kiskoa takimmaisesta ja kapeamman pihtirajansa avulla munanvalkuaisainetta sisältävää kerrosta pähkinästä ulos. Tämä on varsin merkillinen ilmiö vaiston kehittymisestä ja osoittaa kummallista ruumiinrakenteen mukautumista kahden näköjään niin erilaisen olion välillä kuin äyriäinen ja kookospähkinä ovat. Päivällä ryömii äyriäinen ravintoa etsien, mutta joka yöksi pujahtaa se mereen kiduksiaan kostuttamaan. Sen poikaset kehittyvät rannalla, missä ne oleskelevat kauan aikaa. Äyriäiset kovertavat syviä koloja puiden juurien alle ja näihin pesiinsä ne raahaavat suuria määriä riipimiään pähkinänsyitä. Tällä alustalla ne sitten lepäävät. Malajilaiset käyttävät toisinaan äyriäisten näin tekemää työtä hyödykseen kokoamalla pesistä kuituja, joita he käyttävät kuin rohtimia.

12:s huhtikuuta. — Aamulla jätimme laguunit. Olen iloinen käynnistäni näillä saarilla. Sellaiset muodostukset ovat epäilemättä arvokkaita tämän maailman ihmeellisyyksien joukossa. Me joudumme usein hämmästyksen valtaan, kun matkailijat tuovat tietoja esimerkiksi vanhoista raunioista, mutta miten mitättömiä ovat suurimmatkin niistä, kun vertaa niitä kivikasoihin, jotka ovat syntyneet erilaisten pienten eläinten aherruksesta. Kautta koko saariryhmän on

joka ainoalla hiukkasella, pienimmästä hitusesta aina suurimpaan kalliomöhkäleeseen asti, leima, joka kertoo kaiken olevan elimellistä alkuperää. Kapteeni Fitzroy tunnusteli pohjaa penikulman päässä rannasta pohjaluodin avulla eikä tavannut vielä 7,200 jalan syvyydessä pohjaa. Tämä saari on siis korkea, meren alla sijaitseva vuori, jonka vedenalainen osa on jyrkkä. Se on todennäköisesti tulivuori.

Ajatelkaamme esimerkiksi Vanicoroa (Uusilla Hebrideillä), joka on tunnettu La Peyrousen haaksirikosta. Riutta kaartaa rantaa lähes kahden, muutamien paikoin kolmenkin penikulman päässä ja sen erottaa siitä salmi, jonka syvyys on 30—40 sylvä, jopa eräässä kohden 50 sylvä eli 300 jalkaa. Merellepäin kohoaa riutta pohjattomasta syvyydestä. Miten eriskummallinen onkaan tällainen rakennus! Se on laguunin kaltainen, mutta keskellä on saari ikäänkuin kuva kehyksissään. Vuoren juurta ympäröi kaistale matalaa rantaa ajautunutta maata; tätä peittää mitä ihanin troopillinen kasvullisuus, taustana ovat jyrkät vuoret ja etualalla peilikirkas vesi, jonka valtameren aallokosta erottaa kuohuva vaahtokuova. Sellainen on ihana Tahitikin, jota kutsutaan saarten kuningattareksi.

Ja nyt joku sana teoriasta, jonka olen esittänyt. Yksinkertaisesti lienee asianlaista se, että merenpohja riuttoineen vaipuu verkalleen maanalaisten voimain vaikutuksesta. Samalla rakentavat riuttoja muodostavat korallit lujia muurejansa merenpintaan asti. Mutta kiinteä maa joutuu vähitellen meren helmaan; jokainen vajonnut tuuma on auttamattomasti hukassa. Kaiken hiljalleen painuessa valloittaa siis vesi rantaa jalka jalalta, kunnes viimeinen ja korkein kukkulakin on kadonnut. Näin ovat nuo rengasmaiset saaret muodostuneet kiinteän maan vajotessa mereen niiden keskikohdalta ja korallikehän kohotessa merenpinnan mukana.

Näitä väitteitä tukee tavallaan seuraava tunnettu tosiasia: Suurin osa Etelä-Amerikan mannermaasta kohoaa silminnähävästi ja antaa selvän todistuksen samanlaisesta liikkeestä, vaikka päinvastaiseen suuntaan. Toisen ja tärkeämmän todisteen antaa se mitätön syvyys, missä korallit elävät. Se on vain parikymmentä sylvä.

Nyt voidaan sanoa, että jos vaipumisteoria olisi oikea, niin muodostuisi koralleista pyöreä laatta eikä rengasmaisen kehä. Mutta huomattavaa on, että korallit eivät kasva rannalla, vaan rannan edustalla tiheässä kehässä ja jättävät rakennuksensa ja rannan väliin matalan salmen. Toiseksi ei kestäviä ja voimakkaita lajeja, mitkä yksinään rakentavat lujan riutan, milloinkaan tapaa laguunin sisäpuolella, ne menestyvät vain väsymättömän merentyrskkeen vaah-

dossa. Heikommat korallit ahertelevat täyttääkseen laguunit sisältä, mutta niiden työ on perin hidasta ja sitä häiritsevät voimakas vuoksi, hiekan kerrostuminen, veden likaantuminen ja monet satunnaiset seikat. Keeling-saarilla esim. oli kerran sattunut sellainen merkillinen tapaus, että ankara troopillinen sadevihuri oli tuhonnut lähes kaikki kalat laguunista.

Kun korallit viimein ovat saaneet rakennetuksi riuttansa merenpintaan asti, mikä on niiden korkein mahdollinen kasvuraja, miten jatkuu ja valmistuu työ senjälkeen? Ei ole korkeampaa maata, mistä voisi laskeutua kerroksia riutalle, ja koko tummansininen valtameri huokuu puhtautta. Tuuli, joka lennättää kalkintomua ulommilta rannikoilta, on ainoa uurastaja, joka viimein muuttaa laguunisaaren kiinteäksi maaksi. Mutta miten äärettömän hitaasti tämä tapahtuneekaan. Kuten matkustaja, joka omin silmin on nähnyt tärisyttävän maanjäristyksen, luopuu aikaisemmasta käsityksestään, että maa olisi kaiken kestäväisyyden perikuva, niin saa geologikin, joka uskoo maanpinnan liikkeisiin, syvemmän vakaumuksen maan kuoren loppumattomasta vaihtelusta.

29:s huhtikuuta. — Aamulla purjehdimme Mauritiuksen pohjoiskärjen ympäri.

18:s kesäkuuta. — Jälleen läksimme merelle ja purjehdimme kuuden ja viimeisen kerran Kauriin kääntöpiirin yli.

8:s heinäkuuta. — Sivuutimme S:t Helenan. Tämä saari, jota kuvataan niin peloittavin värein, kohooa kuin uljas linna valtamerestä.

2:nen lokakuuta. — Beagle laski ankkurin Falmouthin satamassa, minne sen jätin vietettyäni lähes viisi vuotta tämän pienen laivan kannella.

9. LOPUKSI.

Matkamme on nyt päättynyt ja minun suotanee luoda silmäys viisivuotisen vaelluksemme etuihin ja haittoihin, suruihin ja iloihin. Jos joku, aikoeensa pitkälle matkalle, kysyisi minulta neuvoa, niin riippuisi vastaukseni siitä, olisiko kysyjä erikoisesti innostunut johonkin tieteenhaaraan ja voisinko neuvoillani auttaa häntä. Suurta tyydytystä tuottaa tosin eri maihin ja ihmisrotuihin tutustuminen, mutta asialla on myöskin varjopuolensa.

Monet tappiot, joita matkafelähtijä joutuu kärsimään, ovat päivän selviä; ensiksikin luopuminen vanhojen ystävien seurasta ja siten ero kalleimmastaan, johon rakkaimmat muistot liittyvät. Näitä

tappioita korvaa kuitenkin osaksi iloinen tapaamisen toivo, mikä virkistää mieltä pitkällä retkellä. Muita varjopuolia ilmaantuu myöhemmin, elleivät tunnu heti alussa. Näitä ovat tilan, yksinäisyyden ja rauhan puute, ainaisen kiireen näännyttävä tunne, ylellisyytesi-
neiden, sivistyksen tarjoamien nautintojen, kotoisen seurapiirin, musiikin ja muiden ilojen kaipaus. Viimeisten 60 vuoden kuluessa on matkustamisessa kyllä suuresti edistytty. Cookin päivinä sai matkamies merellä kestää suuria vaikeuksia. Miten erilaisissa olosuhteissa onkaan nykyaikainen merimies, joutuessaan Tyynellä merellä haaksirik-
koon, verrattuna mieheen, joka Cookin aikana joutui merionnettomuuteen. Cookin matkasta lähtien on kokonainen pallonpuolisko liitetty sivistyneeseen maailmaan!

Ja mitkä ovat sitten nuo rajattoman valtameren ylistetyt ihanuudet? Yksitoikkoinen aavikko, vesierämaa, kuten arabialainen sanoo. Tosin ilmestyy ihastuttaviakin näkyjä: kuutamoyö tummalla fosforinkimalteisella merellä, kun taivas on selkeä ja suloinen tuuli pullistaa valkeita purjeita vienosti huokuvalla pasaati-
alueella; tyyni, peilikirkas merenpinta rauhallisine maininkeineen niin äänetönnä, ettei kuulu muuta kuin purjeen herkkää lepatusta! Onhan toki ihanaa kerran kokea myrskyäkin, nähdä sen heräävän taivaanrannalla ja raivoten lähestyvän, tai tuta hirmumyrskyä vuorenkorkuisine aaltoineen. Mutta tunnustan, että mielikuvitukseni oli luonut oikeasta myrskystä kaameamman kuvan. Rannalta katsellen onkin myrsky vaikuttavampi, kun puut notkuvat ja veden pauhina julistaa irtilaskettujen luonnonvoimien taistelua. Merta viiltää albatrossi ja myrskylintu, kuin olisi myrsky heidän oikea maailmansa. Vesi nousee ja laskee täyttäen jokapäiväistä tehtäväänsä. Laiva ja sen asukkaat näyttävät olevan luonnonvoimien vihan esineinä. Yksinäisellä ja tuulen pieksemällä rannikolla on näky enemmän kauhua kuin huvia herättävä.

Luokaamme silmäys päättyneen matkan valopuoleen! Eri maitten maisemien ja yleisen muodon vaarinottaminen oli epäilemättä tyytyväisyytemme kestävin ja rikkain lähde. On todennäköistä, että monet Euroopan kuvankauniit ihanuudet voittavat näkemämme kauneuden. Mutta alati kohottaa tyytyväisyyden tunnetta erilaisten maisemien vertaileminen, joka ei ole pelkästään luonnonkauneuden ihailua. Niistä maisemista, jotka ovat tehneet minuun syvimmän vaikutuksen, ovat valtavimpia aarniometsät, sekä Brasiliassa, missä elämä paisuu uhkuvana, että Tierra Del Fuegosissa, missä kuolema ja hävitys vallitsevat. Molemmat ovat luojan moninaisten tuotteiden

täyttämiä temppelitä. Kukaan ei voisi seistä järkyttämättömänä tässä yksinäisyydessä, tuntematta, että ihmisessä on muutakin kuin pelkkä ruumiin hengitys. Kun palautan mieleeni menneen ajan kuvia, niin usein kiitävät silmieni ohi Patagonian tasangot, ja kuitenkin ovat ne harvinaisen epämiellyttävinä ja kelvottomina joutuneet sangen ikävään maineeseen. Niillä on vain kielteisiä ominaisuuksia; ilman asuntoja, ilman vettä, ilman vuoria ravitsevat ne vain joitakin kääpiökasveja. Nämä autiot erämaat ovat muihinkin tehneet saman voimakkaan vaikutuksen. Miks'eivät nuo vielä tasaisemmat, vihreämmät ja hedelmällisemmät Pampakset, jotka ovat ihmiskunnalle niin hyödylliset, ole jättäneet yhtä voimakasta vaikutusta? Tuskin osaan selittää sitä, mutta kenties johtuu se osaksi mielikuvituksen vapaasta lennosta. Patagonian tasangot ovat rajattomat; niillä on se leima kuin olisivat ne kestäneet nykyisessä tilassaan käsittämättömiä ajanjaksoja ja kestäisivät sellaisina ikuisesti. Näköalat vuorilta ovat myöskin valtavat. Kun seisoo Kordillerien korkeimmalla harjalla, minkään yksityiskohdan häiritsemättä sielua, niin joutuu ympäröivän suuruuden herättämän tunnelman valtaan.

Omituisen hämmästyksen tunteen herättää mielessämme todellinen raakalainen asuinkonnullaan — ihminen kaikkein alkuperäisimmässä ja villeimmässä tilassa. Henkemme liitelee menneisiin aikoihin ja utelee, ovatko esivanhempammekin olleet näiden kaltaisia, ihmisten, joiden eleet ja ilmeet ovat meille vähemmän tajuttavia kuin kotieläintenme, ihmisten, jotka eivät omaa edes näiden eläinten vaittoa ja kuitenkin saattavat kerskailla inhimillisestä järjestä tai ainakin sellaisista kyvyistä, mitkä ovat järjen ilmauksia. On vaikeaa kuvata sivistyneen ja villin ihmisen välistä erotusta. Ero on samankaltainen kuin vastakohta villin ja kesyn eläimen välillä.

Muihin ihmeellisiin nähtävyyksiin, joita olemme nähneet, on minun laskettava maisemat eteläisellä pallonpuoliskolla, vesipatsaat, jäätiköt, joilta kirkas jäävirta valuu merelle, laguunisaaret, joita koralliamuodostavat polyypit ovat rakentaneet, tulta syösyvä tulivuori, hirvittävän maanjäristyksen hävitys. Kolme viimeksimainittua ilmiötä ovat kenties minulle omituisen mielenkiintoiset niiden sisäisen yhteyden takia maailman geologisessa kehityksessä. Jokaisen täytyy pitää maanjäristystä valtavana tapauksena; maa, jota varhaisimmasta lapsuudesta alkaen olemme tottuneet pitämään kaiken lujan ja kestäväen vertauskuvana, on vavahtanut kuin ohut kuori jalkojemme alla, ja nähdessämme ihmiskäden ihanimpien ja eniten vaivan-

alaisten töitten silmänräpäyksessä raukeavan, tunnemme ihmisen ylistetyn voiman mitättömyyden.

On sanottu, että rakkaus metsästyksen on ihmiselle synnynnäistä, jonkinlainen vaiston jäännös aikaisemmilta ajoilta. Jos niin on asia, niin on varmaankin taipumus ulkoilmaelämään — taivas telttana ja maa pöytänä — samoja ilmauksia. Ihminen on villi, joka palaa jälleen alkuperäisiin luonnontapoihinsa. Kun luon silmäyksen päättäneisiin merimatkoihimme ja retkeilyihini koskemattomien maiden läpi, niin valtaa minut sellainen ilo, jota sivistyneet seudut eivät pystyisi loihtimaan. Jokainen matkustaja hehkuu ilosta jo hengittäessään outoa ilmaa seudulla, missä sivistyneitä ihmisiä ei enemmin ole käynyt.

Pitkän matkan varrella on muitakin mielihyvän lähteitä, jotka ovat järkipäisempiä laadultaan. Maailman kartta lakkaa olemasta vain valkoinen liuska, siitä syntyy maalaus, joka on täynnä moninaisia ja eloisia muotoja. Jokainen osanen kohoaa luonnolliseen suuruuteensa: mannermaat eivät enää vaikuta saarilta, ja saaret, jotka luonossa useinkin ovat Euroopan kuningaskuntia suuremmat, eivät ole enää vain pieniä pilkkuja.

Afriikka tai Pohjois- ja Etelä-Amerikka ovat kauniisti helkkyviä ja helposti lausuttavia nimiä; mutta vasta sitten kun on purjehtinut muutamia viikkoja niitten rannikkoa pitkin, alkaa käsittää, mikä suunnaton osa tätä ääretöntä maailmaa sisältyy näihin nimiin.

Nykyistä sivistyksen tilaa tarkastellessa tuolla kaukaisella pallonpuoliskolla valtaa mielen mitä suurimmat toiveet sen vastaisesta edistymisestä. Ne parannukset, jotka johtuvat kristinuskon maahan-tuonnista koko Etelämeren saaristossa, säilyttävät ikuisesti paikkansa historiallisissa aikakirjoissa. Se on siitäkkin syystä hämmästyttävää, kun Cookilla, jonka verratonta arvostelukykä ei kukaan kieltäne, ei ollut pienimpiäkään toiveita sellaisesta kehityksestä. Ja nämä edistysaskeleet ovat Englannin kansan ihmisystävällisen hengen aikaasaimia.

Olen niin runsain määrin nauttinut matkastani, että kehoitan jokaista luonnontutkijaa lähtemään matkalle missä olosuhteissa tahansa, vaikkapa ei olisikaan niin onnellinen seuralaistensa kera kuin minä olin. Hän voi olla varma siitä, ettei hän kohtaa matkallaan puoliakaan kuvittelemistaan vaikeuksista ja vaaroista. Siveellisessä suhteessa opettaa matka hänelle hyvänsävyistä kärsivällisyyttä, vapauttaa hänet itsekkäisyyden pauloista ja totuttaa hänet omin avuin tulemaan toimeen ja näkemään asiat niiden valoisalta puolelta; toisin

sanoen, matka opettaa hänelle tyytyväisyyttä. Hänen on ryhdyttävä mitä erilaisimpiin merimiesten tehtäviin. Matkalla ollessaan herää hänessä kyllä epäluottamusta, mutta sen ohella huomaa hän, kuinka paljon on todella hyviä ihmisiä, joiden kanssa hän ei milloinkaan ennen ole ollut tekemisissä ja jotka ovat mitä epäitsekkäimmin antaneet hänelle apuaan.

VIERASKIELISTEN NIMIEN ÄÄNTÄMINEN.

Beagle = Bigl.
 Gauchos = Gautshos.
 Kordillerit = Kordiljerit.
 Santa Cruz = Kruz.
 Tierra del Fuego = Tierra del Fueego.
 Cook = Kuk.
 Kerguelen = Kerguélen.
 Chiloë = Tshilóe.
 Portillo = Portiljo.
 Arriero = Arrieero.
 Quito = Kiito.
 Peuquenes = Pekénes.
 Buenos Ayres = Bueenos Eirs.
 Mendoza = Mendosa.
 Iquique = Ikike.
 Uspallata = Uspaljáta.
 Galapagos = Galápagos.
 Keeling = Kiiling.
 Falmouth = Folms.

SISÄLLYS:

	Sivu
1. Patagonia	5
2. Tulimaa	12
3. Chile	22
4. Chiloë	24
5. Maanjäristys	30
6. Kordillerit	33
7. Tahiti	41
8. Keeling-saaret	48
9. Lopuksi	53

„MATKOJA JA SEIKKAILUJA“

Reipas ja terve nuoriso tarvitsee koulu- ja muun työnsä ohella myös kirjallisuutta, joka sopivasti valikoituna on omiaan rikastuttamaan sen mielikuvitusta, terästämään sen tahtoa ja ohjaamaan sen ajatuksia ja aikeita oikeille urille. Tällaisena nuorison lukemisenä ovat aina olleet parhaita kuvaukset tutkimusretkeilyistä tuntemattomissa maissa, joiden tutkijat monia seikkailuja ja vaaroja kestäen suorittavat tärkeätä työtänsä sivistyksen esitaistelijoina. »Matkoja ja seikkailuja» käsittää sarjan tällaista kirjallisuutta ja muodostaa siis jokaisen pojan parhaan kirjaston. Seuraavat sarjan teokset ovat ilmestyneet:

1. **Kapteeni Scott'in viimeinen matka.** Kuuluisan tutkimusretkeilijän *R. Scott'in* päiväkirjan mukaan kirjoitettu äärimmäisen jännittävä kuvaus hänen kohtalokkaalta matkaltaan etelänvalle. Opettava ja kohottava. Kuvitettu. Sid. 15:—.
2. **Maitse Indiaan.** Kertomus tunnetun Aasian retkeilijän *Sven Hedin'in* seikkailurikkaasta ja vaivalloisesta matkasta Armeenian, Persian, Afganistanin ja Belutschistanin erämaiden ja aavikkojen halki Indiaan. Maiden ja kansojen tuntemusta avariava hauska kirja. Kuvitettu. Sid. 15:—.
3. **Afrikan sydämessä.** Afrikan tutkijan *Georg Schweinfurthin* »mustain maanosan» sisäseutuuhin tekemiä ihmeellisiä matkoja selostava kuvaus, joka jännittävyydessä vetää vertoja parhailla seikkailukertomuksille. Kuvitettu. Sid. 15:—.
4. **Pimeässä ja pakkasessa.** Suuren naparetkeilijän *Fridtjof Nansen'in* päiväkirjan mukainen kuvaus seikkailurikkaasta, vaarallisesta pohjoisnapamatkasta. Jännittävä, mainio matkakertomus. Kuvitettu. Sid. 15:—.
5. **Ceylon.** *A. Vaahersalon* kirjoittamia kuvauksia ja vaikutelmia tropiikin ihmeasaaresta. Kirja tutustuttaa monipuolisesti tämän merkillisen saaren suuremmoihin nähtävyyksiin sekä sen luontoon ja kansaan. Kuvitettu. Sid. 15:—.
6. **Beduiinien parissa.** Ruotsalaisen kirjailijan *C. A. C. Levenhaup'tin* hauska ja mielenkiintoinen kuvaus Pohjois-Afrikan beduiini- ja arabialaisheimojen elämästä ja oloista. Kuvitettu. Sid. 15:—.
7. **Seikkailuja Saharassa ja Sudanissa.** Saksalaisen tutkimusretkeilijän tri *G. Nachtigal'in* kertomus seikkailurikkaasta ja vaarallisesta matkastaan Välimeren rannikolta Saharan ja Sudanin erämaiden halki Niilin laivoille, villien alkuasukasheimojen keskitse. Kuvitettu. Sid. 15:—.
8. **Aasian erämaiden halki.** Jännittävä kuvaus mainehikkaan tutkimusretkeilijän *Sven Hedin'in* uhkarohkeasta matkasta autioissa Takla-makan'in ja Lop-noor'in hiekkameräissä Ilä-Turkestanissa, ihmeellisine löytöineen ja hengenvaarallisine seikkailuineen. Hinta 16:—.
9. **Matka maapallon ympäri.** Kuuluisan tiedemiehen *Ch. Darwin'in* teräviä ja huvittavia matkahavaintoja eri osista maailmaa. Hinta sid. 10:—.

KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ KIRJA, HELSINKI

Hinta 10:—